

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Áldozócsütörtökön.

— Külmisszióink nem lévén, szóljunk e napon a belmisszióról. —

„Minden kezdet nehéz“. E közmondás átkosan igaz voltát talán senki sem érzi oly elevenen és elcsüggesztően, mint az a lelkipásztor, kit a sors vidéki, falusi egyház élére sodort és ott akarja meghonosítani a XX. század legnemesebb egyházi mozgalmát: a belmissziót. Tudja és belátja annak óriási fontosságát — bátran kimondhatjuk — mindenki. Komoly szóval felhívta rá a figyelmet egyházkerületünk bölcs intézősége. Elhangzott a jelszó: „munkára!“ De hogyan? Ez a kérdés eddig nyílt.

Az irányelveket ugyan itt-ott körvonalozták; mintákbán sem igen szűkölködünk, hanem a határozott tanács, konkrét útbaigazítás bizony elmaradt. Annyi tény, hogy ezáltal megadatott a lehetősége az egyéni találékonyság és különleges viszonyok szabad kombinálódásának, ami az életrealitás és fejlődési képesség legbiztosabb záloga, de épen itt, a belmisszió terén és most, a megalapozás órájában e nagy szabadság csak fokozta a kezdet nehézségét a félénk bizonytalansággal.

A belmisszió még névleg is alig ismert fogalom volt magyar református egyházunkban egész mostanáig. És most közénk dobják, mint egy kemény héjú diót, hogy törjük fel, mi nem is okoz nehézséget ott, ahol olyan hatalmas ütőszerszám áll rendelkezésre, amilyen szükséges, vagyis a nagy, népes, városi egyházakban. De a kisebb, falusi egyházak mitevők legyenek? Ahol sem megfelelő hely, sem munkások nincsenek. Ahol a lelkész a tanítók lajmatagsága, sőt egyháziatlansága miatt, kikre egyedül támaszkodhatnék, gyakran magára van hagyatva. Nem csoda, ha bátorságát veszítve meg sem kísérli kikutatni ezt az ismeretlen tere-numot, vagy ha megpróbálja is, a vallásos estélyek keretén túl nem terjeszkedik, ami kisebb egyházközségekben rendszeren nem sikerül. Nem pedig azért, mert vallásos estélyek eredményes tartásához kiváló erők szükségesek. Művészi zene és szavalat vonzóvá s élvezhetővé teszi a komoly tartalmú programmot is. Komoly dolgot is szívesen elhallgat az ember, ha oly tökéletes reproductioban élvezheti, amely a művészeti szép magaslátára emeli a lelket.

Ezt az ember falu helyen nem igen találja meg s a lelkipásztor bizonyos idő múlva észreveszi, hogy a vallásos estélyek iránt az előbbi meleg érdeklődés

lassan-lassan a fagypontra felé közeledik. Előbb kíváncsiságból látogatták, utóbb elmaradoznak. Olyan pontokat kell tehát felvenni a programba, amelyek kevésbé tökéletes kivitelben is vonzóbbak az emberi lélekre, vagyis fűszerezni kell azt szórakoztató, sőt mulatságos programmszámokkal. Nem csökkenti ez a komoly dolog értékét, sem a célt nem hátráltatja.

„Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci“ — mondja Horatius. Az én szemem előtt is ez az elv lebegett, midőn a belmissziói estélyek egy sajátos faját egyházunkban meghonosítottam, amely három hónap tűzpróbáját oly fényesen kiállotta, hogy feljogosítva érzem magam arról a nyilvánosság előtt beszámolni. Remélem, lesznek, akik helyeselni fogják, vagy talán követni is.

Mondom, főelvem volt egyesíteni a hasznost a kellemessel. Mégpedig — mivel földműves körben működöm — hasznoson értem a biblia mellett gazdasági kérdések tárgyalását is; kellemesen meg szórakoztató olvasmányokat, szavalatokat és énekszámokat. Emellett úgy tekintem én az ilyen össze-jöveleteket, mint legalkalmasabb pillanatot a lelkész és hívei érintkezésének. Nálunk nincsenek divatban a lelkészi látogatások s egyhamar nem is honosodhatnak meg, mert az eszme még a lelkészi karban is ellenzőkre talál, meg aztán híveinket is hozzá kell ahhoz nevelni. Hol érintkezik hát a lelkész híveivel? Ha valamit ki akar közöttük hirdetni, ami a szószék méltóságát sértené, hol teszi? Ha módosítani akar valamit, miképen tudja meg hívei véleményét? Lejárt már az az idő, mikor a lelkész a réten talált üres tarisznyát is felmutathatta a szószéken és felhívhatta a jogos tulajdonost, hogy istentisztelet végeztével jelentkezék annak átvételére. Ma már erre nincs ugyan szükség, de sok olyan dolog szorul még ma is ki publikálásra, amit a szószékről nem tehetünk. Összejöveleteink e célra is legalkalmasabbak.

Programmunk anyaga tehát a következő elemekből áll: bibliamagyarázat, gazdasági kérdés, parochialis megbeszélések, szépirodalom. Elrendezése egy általános témát használok, mely annál könnyebb s szórakoztatóbb, minél inkább közeledik a vég felé. Ennek tulajdonítom, hogy a figyelem meglazulását még sohasem tapasztaltam, jóllehet artalma 2–2½ órát is igénybe vesz.

Az első szám mindig valami hosszabb bibliai hely vagy történet felolvasása és megmagyarázása; második egy rövid s a bibliamagyarázattal összefüggő

imádság; azután jön a paróchiális kérdések megbeszélése, amelynél bárki tehet prozopozíciót. Itt megszakad a szigorú vallásos jelleg és helyet ad a szépirodalmi és ismeretterjesztő résznek. A kettő között rendszeren valami szavaltat képezi a transziót, melyet azonban ének is helyettesít olykor-olykor, mégpedig nem egyházi, hanem hazafias, vagy világi. Az utána következő pont a második rész gerince: egy gazdasági, vagy ismeretterjesztő kérdés; végül egy humoros felolvasás és egy komikus szavaltat. Pl. a legutóbbi program: 1. Lukács 10. 25–37. alapján a jog és irgalmasság. 2. Imádság. 3. Paróchiális ügyek (az esküvők bejelentése; a „Téli újság”; a szindarab szereplőinek kijelölése). 4. Területszámítás. 5. Réthy bátyó háza (az „Újság” egy tárcája Váradi Antaltól; felolvasás). 6. Tompa: Pipás kántor. 7. A baromfiak betegsége. 8. Szívós B.: Bohodi Gyurka (felolvasás). E programot hosszadalmassága miatt nem tudtuk befejezni, jöllehet a közönség követelte; így is eltartott $\frac{3}{4}$ – $\frac{1}{4}$ 10 óráig.

Minden vasárnap este tartunk ilyen összejövetelt, mindig hasonló beosztással, csak a tartalom változik. Van ebben minden: lehetetlen, hogy ne érdekelne valakit egyik, vagy másik pont. Azzal pedig, hogy a séma állandó, elérjük, hogy nem kell előre meghirdetni a programot; gondot sem okoz előre, mégis tudja mindenki, hogy milyen ismeretkörből fog hallani valamit.

Ha itt félbeszakítanám cikkemet, bizonyára többen volnának, akik saját érveimmel cáfolnának rám. Én falusi, mégpedig kistalusi egyházaknak óhajtottam egy példát felemlíteni, holott ilyen műsor megvalósításához sok munkaerő szükséges. Kell bibliamagyarázó, exabrupto imádkozó, szakképzett gazdász és kiváló szavaltó. Ahol ezek megvannak, ott van még más is; ott nincs szükség az én tanácsomra. Ezért a kivitelről is mondok néhány szót.

Egyházunk egy 2000 lelkes egyház, amelyen legtöbb van. Van három tanítónk is, de először mintegy másfél hónapig teljesen magamra voltam hagyatva, mégis sikerült. A bibliamagyarázat egyszerű, közvetlen; apró történetek, személyes tapasztalatok is beleszövődnek, nem komoly, méltóságos, mintha a szószékről hangzanék, néha még egy-egy mosoly is átsuhan a hallgatók ábrázatán. Újabb terhet nem ró ez vállainkra épen közvetlenségénél fogva, hosszas előzetes készülést nem igényel. Jegyzetet is használhat az ember emlékezőtehetségének támogatására, amit a szószéken meg nem bocsátának. Általában azt tapasztalom, hogy nagyobb figyelemmel hallgatják ezt, mint a templomban tartott bibliamagyarázataimat, ami az elmondottakból könnyen érthető.

Ugyancsak így lehetünk a gazdasági kérdésekkel. Vannak népies felolvasásokra szakemberek által kidolgozott könyvek, melyeket minden nagy fáradság nélkül felhasználhatunk.

Én például az Orsz. Közművelődési Tanács által ilyen célra kibocsátott „Felolvasások” c. sorozatos könyv 4. kötetét használom, melyben a szépirodalmi rész is igen tartalmas. Vannak ezen kívül jó humoros kiadványok, amelyeken nevethet az ember ártatlanul. Szavaltóink a népből kerülnek ki; ami nekik szintén hasznos és kellemes. Így aztán szolgálom úgy a közművelődés, mint egyházi belmisszióink ügyét. Megvalósíthatja ezt egy ember is, a lelkész,

ahol pedig a tanító, vagy tanítók segédkeznek, igazán magától megy az.

Az előadások hasznát már most sem tudom eléggé értékelni. A helybeli r. kath. egyház az utóbbi időben magához édesgette fiatalságunk egy részét, vissza lett szorítva saját bástyái mögé, sőt közülök sokan járnak estéinkre. Egyháztagjainkra nézve pedig különösen fontosak a paróchiális megbeszélések, melyek által sok-sok fonákságot kipalléroztunk, ami más módon lehetetlen lett volna.

Én ezzel a módszerrel tettem próbát s falusi eklézsiáknak a legmelegebben ajánlom. Ha valaki, ennek helytelensége felől meggyőző: meghajlok; ha jobbat ajánl: köszönettel fogadom!

(Tiszadada.)

Orosz Tamás.

Erőpazarlás

(Folytatás.)

III

És hogy valóban mennyire rendezetlen még egyházunkban a tanárság és tanítóság helyzete, legklasszikusabban bizonyítja a legújabb egyházi törvény s az ezt megalkotó 1904–1907. évi zsinat története.

Az I. t.-c. 3. §-a kimondja, hogy a református egyház alsó-, közép- és felső iskolái „mindenestől az egyház testéhez tartoznak”. Oda tartoznak tehát minden kétséget kizárólag magok a tanárok, tanítók is. Mert hiszen munkájuk a lelkészek munkáját részint előkészíti, részint kiegészíti s az általuk vezetett iskolák ugyanazon §. szerint „a vallás szabad gyakorlatának jogával lényeges kapcsolatban álló intézmények s az egyház önfenntartásának eszközei”. Vagyis egyházi munkát végeznek s egyházi jellegű belhivatalnokok — ismételve hangsúlyoznunk kell — ők is. Nem is lenne jó az egyházra nézve, hogy ha másképp volna.

Hangzott is el a zsinaton sok szép szó: a tanári és tanítói munka értékéről, jelentőségéről, a lelkészekkel és tanárokkal való egyenlő elbánásnak szükségességéről, a közöttük kívánatos testvéries érzésről stb. Szinte öröm lehetett hallani.

Mégis a legtöbbször, mikor a tanárság- és tanítóságnak az egyházi közélet valamely ágában vagy forumán való jogos képviseltetéséről, újabb jogokban részesítéséről, sőt olykor akkor is, mikor némely régebben „szerzett” joguk épségben hagyásáról volt szó, mint vészjósló intelem hangzott fel a szózat, hogy „harmadik rend” kialakulását az egyházban („status a statusban”) nem lehet tűrni! Tehát mint valami feltolakodó idegen elem, mint valami fenyegető külső (vagy ám legyen: belső) ellenség ellen tömörült falanxba nem egyszer tanárság és tanítóság ellen a zsinati atyáknak sokszor igen tekintélyes száma.

Holott pedig, ha tanár és tanító csakugyan egyházi jellegű belhivatalnokok, már pedig a törvény fenti §-a és sok más helye szerint ép úgy azok, mint maguk a lelkészek: a harmadik rend gondolatának logikusan fel sem lett volna szabad merülnie. Annál kevésbé, mert az egyetemes papság elve szerint

voltaképen a „létező“ két rend sem létezik. Dr. Bartók György püspök p. o. egyenesen azt mondja: „Azt a megkülönböztetést, hogy világi és lelkészi, nem ismerem, arra súlyt nem fektetek, mert a presb. rendszer merőben kizárja magából ennek a két elemnek a megkülönböztetését“. (Zsinati Napló IIIa. kt. 889. l.) Ugyanígy nyilatkozik Dr. Baltazár Dezső is: „A harmadik rendtől annyira nem félhetünk, hogy kettő sem létezik“. (U. o. 941. l.) Mindössze csak arról volt, vagy arról lehetett jogosan és igazán szó, hogy a tanárságnak és tanítóságnak is ép úgy meg kell adni és biztosítani újabb egyházalkotmányunkban és szervezetünkben az őket hivatásuk és munkájuk fontossága folytán méltán megillető helyet, mint a lelkészeknek. Amint hogy régebbi időkben, magánál azon ténynél fogva, hogy tanárok, tanítók egyaránt lelkészjellegűek voltak és a lelkészi statusból kerültek ki, vagy oda kerültek vissza, meg is volt adva és kellőképpen biztosítva is volt.

De bizony — sajnos — arra, hogy az 1868: XXXVIII. és az 1883:XXX. t.-c. óta sokszorosan megnövekedett középiskolai tanári és elemi iskolai tanítói status¹ végre valahára szervezen és méltó módon beillesztessék egyházalkotmányunk keretébe és ezáltal az iskola elválaszthatatlanul belefórtassék az egyház testébe s ezzel újabb egyháztörténelmünknek ez a valóban egyik legégetőbb és legjelentősebb problémája egyházunk javára, megerősítésére egyszerűsmindenkorra üdvös elintézetést nyerjen: szóban levő zsinat szelleme és hangulata semmiképpen sem volt kedvező. Az új idők kívánalmainak kellő felismerése és megértése, egyházalkotmányunk megfelelő átreformálása helyett bizonyos retorziós politika, bizonyos megrendszabályozásra törekvő tanár-és tanító-ellenes hangulat vett a törvényhozó testület többségén erőt.

Sok keserű szó hangzott el erről tanári és tanítói körökben már a zsinat folyamán, de azóta is.

Arról pedig tanárság és tanítóság már igazán nem tehetnek, hogy ugyanez a zsinat elvetvén a törvénytervezet által ajánlott „egyházi és világi elem“-et, a „lelkészi és világi elem“-féle megkülönböztetést iktatta törvénybe s így maga megnehezítette az „egyházi jellegű“ tanárságunk és tanítóságunk fenti két kategóriának bármelyikébe is beosztását és így szükségképpen, mintegy kényszerűségből a „harmadik rend“ szokatlan és odíózus színben feltüntetett gondolatára kellett kilyukadnia.

„De kövessük Toldit — azaz hogy a Zsinati Naplót — és a rege szálát!“

Mikor Garzó Gyula (Zs. N. II. 160.) egészen öltészerűen, anélkül, hogy benne lett volna a törvénytervezetben, megtette az indítványát, hogy *a tanárok fegyelmi ügyekben első fokon rendelkezessék az egyházmegye* (nem mint addig: az egyházkerület) *illetékessége alá*, leghatásosabb érve az volt, hogy ha a lelkészek nem átallják, hogy első fokúlag az egyházmegye bíraskodik felettük, ne átallják a tanárok sem. Legyen egyenlőség. „Ha az egyházmegyei bíróság

¹ Az akadémiai tanárságról, mivel ők aránylag mégis több figyelemben részesülnek s csekély létszámukhoz képest inkább megnyerik a megillető képviselést, szándékosan nem szólunk. A tanítóképzőket, felsőbb leányiskolákat pedig a gimnáziumokkal egyforma elbírálás alá esőknek kívánjuk tekinteni.

ság első fokúlag ítél — úgymond — a lelkész felett, azt hiszem a tanár sem tarthatja magára nézve meg-alázónak azt, hogy a lelkésszel egy niveaura állítatják“.

Dobby Lajos ugyanakkor (u. o. 163.) így érvel: „Semmi lealázót nem találhatok abban és egyetlen tanár sem, ha a tanár egy színvonalon áll a lelkésszel. Én a gymnasiumi tanárokat velem egyformáknak találok. Ha nekem nem lealázó, reájuk nézve sem lehet az, ha a kollegális érzés és viszony ápoltatik“.

Ezekre az érvelésekre később alkalmilag (II. 553.) Bartók György következőleg licitál rá: „Az én nézetem szerint a papot és a professzort mindig ugyanazon mértékkel kell mérni és megítélni. Itt pedig az ilyen intézkedések (t. i. a tanároknak első fokúlag az egyházkerület alá rendelése) által az történik, hogy a papság fölé helyezik a professzorságot és így a papi tekintélyt úgyszólván törvényhozásilag alásüllyesztik“.

Ilyen és ilyenszerű érvek hatása alatt tényleg a megfelelő törvény §. úgy alkottatott meg, hogy a tanárok az 1891-iki törvénnyel ellentétben elsőfokúlag az egyházmegyének rendeltettek alá.

Ez így magában a pusztán tény tekintve, nem is lett volna baj. Mert abban mind a három fenti szónok alaposan téved, hogy a tanárok azért vonakodtak volna elsőfokúlag az egyházmegye alá való rendelés ellen, mintha derogált volna nekik a lelkészekkel egy elbánásban részesülniök.¹ Ez még föltevésnek is komikus és — bocsánat a hasonlatért, — egy kicsit emlékeztet a Lupus et agnus meséjére, melyben a hatalmasabb, a „lupus“ szerepét bizonyára nem a tanárok játszották és játszák.

De baj volt az: 1. hogy a tanárságot szerzett jogától fosztotta meg; 2. hogy a törvény idevágó intézkedésében bántó ellentmondás maradt; 3-ik és legnagyobb baj, — mire alább bővebben rátérünk, — hogy itt megállott a törvényhozás, anélkül, hogy a további logikus konsekvenciákat levonta volna.

Merültek is fel e tekintetben igen tiszteletre méltó ellenvélemények.

Fejes István (II. 162.) a régi állapot fenntartását kívánja, amelytől ha eltérnek, „hátrányos visszaesés származnék a tanárookra nézve“. De kívánja azért is, mert a tanulmányi felügyelet szempontjából a középiskolák továbbra is közvetlenül az egyházkerület alatt hagyatván, az egyöntetűség követelménye szerint fegyelmileg is oda kell tartozniok. Annál inkább meg lehet ebben nyugodni, mert „az egyházkerületi bíróság elég szigorú a tanárokkal szemben“ és a konventi nem kevésbé. Különben is nem tartja helyén valónak, hogy ilyen fontos kérdésben öltészerűen előkerült indítvány alapján határozzon a zsinat.

Nagy Dezső (u. o. 164.) szintén ellene van az egyházmegye alá rendelésnek. Véleménye szerint az

¹ A középiskoláknak tanulmányi tekintetből az egyházmegyék alá rendelése ellen is korántsem ilyen indokból tiltakoztak Dóczy Imre (II. a. 775, III. 290.) és más illetékes hozzászólók, kiknek felfogását a zsinat túlnyomó többsége is magáévá tette, hanem azért, mert az egyházmegye a szakfelügyeletre és irányításra „megfelelő szervvel nem rendelkezik“. Még a kerületek közül is csak a tisztántúli tudta idáig ideálisan megoldani e dolgot. Gr. Dégenfeld Józsefnek és Nagy Károlynak Dóczyhoz csatlakozó véleményét l. Zs. N, III. 294. és 304. lapjain.

előző zsinat által teremtett jogállapot teljesen bevált, soha semmi inkonzekvenziát nem idézett fel. Ne is dezavualja a törvényhozó testület folyton magát ellenkező és ellenkező határozatokkal, visszatarkázásokkal. „Ez a tarkaság bizonyos tekintetben a komolyságot veszélyezteti. Ha valamely dolog megváltoztatására nincsen ok, akkor magának a szervezetnek állandósága, egészséges volta okvetlenül megköveteli, hogy azt ne bántuk“.

Váro Ferenc (u. o. 550.) és mások is többen rámutatnak arra a képtelen és logikátlan következményre, hogy miután a kerületek által fenntartott gymnasiumok első fokúlag meghagyták a kerületi bíróság alatt, teljesen egyenlő minőségű, hivatású, jogú stb. tanárok kétféle elbánás alá kerültek. „Ha már a tanárok jogok, köteleességek, szolg. pragmatika tekintetében egyenlők, elképzelhetetlen az, hogy fegyelmi tekintetben más-más fokú bíróság alá tartozzanak ügyeik: az egyiké az egyházmegyétől az egyházkerületig, a másiké az egyházkerulettől a konventig“.

Báró Bánffy Dezső (u. o. 552.) „őszintén“ kijelenti, hogy „nem szívesen járult hozzá“ a Garzó-féle indítványhoz, „mert abban a nézetben van, hogy az egy kategóriába tartozó és egyenrangú tanárokat nem szükséges és nem célszerű a fenntartó intézetek rangfokozata szerint osztályozni és különböző fegyelmi hatóság alá helyezni“. De mert a többség így határozott, belenyugszik a változhatlanba.

Mórocz Kálmán (u. o. 551.) a következő zsinattól várja a hibásan alkotott törvényszakasz reparálását.

Denique mind az a körülmény, hogy szerzett jog megsemmisítését tartalmazza, mind az, hogy súlyos logikátlanság ékteleníti, sokat levon e tanárok és lelkészek egyenlősítésére szánt, tehát nemes és ideális célú törvényszakasz értékéből. De még többet az a körülmény, hogy az *egyenlősítés munkájában* — ez az, amit fentebb harmadik, főhibául pedzettünk, — *itt megállott a törvényhozós és a további, egészen természetes konzekvenziákat nem vonta le.*

A tanárokat egyenlővé tette a lelkészekkel annyiban, hogy első fokúlag egy bíróság alá rendelte őket, de bezzeg nem annyiban, hogy míg a lelkészeknek a jelettük illetkező bíróságban (még pedig nem csak itt az egyházmegyén, hanem fel egészen a Konventig) a világiakkal való paritás alapján méltó helyet juttatott, a tanárokat és tanítókat abból teljesen kihagyta, valóban azt is mondhatnánk: kizárta.

Hol itt az igazság, a méltányosság, a híres-neves kálvinista szabadelvűség, demokratizmus, a Garzó, Domby és Bartók által fennen hirdetett egyenlő elbánás elve?!

Mondották ugyan némelyek már a zsinaton, majd azután is, hogy kihagyásról, bántó mellőzésről, még kevésbé kizárásról szó egyáltalában nem lehet, mert hiszen *elvileg* mind a tanárok, mind a tanítók választhatók, „sőt megtörténhetnék, — mondá nem is régen egy társaságban az esperesi karnak egyik igen érdemes tagja, valószínűleg minden malícia nélkül, — hogy ha a választás úgy üt ki, egy egyházmegye összes világi tanácsbírái a tanári és tanítói statusból kerülnek ki“.

Ebben a szép elvi lehetőségben azonban tanárookra és tanítókra nézve nincs semmi vizsgáló.

Köztudomású tény ugyanis, hogy világi tanácsbírókúls rendszerint a világi közéletben kiváló, rangjuknál, társadalmi állásuknál, vagyoni helyzetüknél fogva kiemelkedő világi egyéneket igyekszik megnyerni minden egyházmegye, — és ez nagyon okosan, igen bölcsen is van így, — olyanokat, akik mellett, vagy akikkel szemben egy egyszerű tanár, szálló igesen szólva: „egy szürke professzor“ vagy tanító, mint jelölt, szóba sem jöhet. Amint erre már magán a zsinaton találóan világitott rá Meczner Béla is. (Zs. N. IIIa., 956.) Annál kevésbé, mert a választások előtt az esperesi hivatalból kiindulni szokott bizalmas irányítások is természetesen nem ő rájuk hívják fel a figyelmet.

Így azután az egyházi bíróságokban a tanárság és tanítóság egyáltalában nincsen képviselve. Hogy ha egy-két szórványos kivétel kerül is (főképen félreeső, kis egyházmegyékben, ahol szűkben vannak a választható világi elemeknek, vagy mert az a helyzet, hogy az illető tanár, tanító már nyugdíjban van, vagy az egyházmegyei köteléken kívül eső, p. o. kerületi tanintézetekben van alkalmazva), az már nem annyira fehér holló, mint inkább unikum számba megy. Egyetemes Névtárunk e tekintetben valóban megdöbbentő hézagokat mutat, jobban mondva: csupa hézag.

Egyik nagynépességű alföldi egyházmegyében p. o., hogy csupán egy rikitóan jellemző pótlást emeljünk ki nevezett könyvből — az a helyzet, hogy az egyházmegyének van 31 rendes lelképásztora. Közülök a tanácsbírói karba be van választva 8 lelkész, az esperessel együtt 9. Ugyanebben az egyházmegyében három református főgymnasiumnál működik körülbelül 40 rendes főgymn. tanár, akiknek szellemi niveauja, egyetemi kvalifikációja a lelkészekével teljesen egyenlő fokon áll, s akiknek nagy része egyházas érzés dolgában is aligha enged bárki által is magára licitálni, továbbá több mint másfélszáz református elemi iskolai tanító: s a tanügy mindeme munkásai közül nincs egyetlen egy tagja sem a tanácsbírói karnak!

Az egyházkerületi és konventi bíróságokban természetesen már irmagnak sem találunk középiskolai tanárt.

IV.

De a zsinat többsége a tanároknak és tanítóknak nemcsak a bíróságokba beengedése és bevonása ellen viseltetett határozott ellenszenvvel és idegenkedéssel, hanem általában az egyházi adminisztrációban bővebb részlettelésül, minden idevágó jogkiterjesztéssel szemben is. Innen van, hogy ha történt is némi javulás, különösen a tekintetben, hogy a tanítók bizonyos minimális számmal bejutottak a kerületi gyűlésbe és a zsinatba is, továbbá, hogy a tanügyi szakbizottságokban $\frac{1}{2}$ rész helyet mégis juttat az új törvény a tanügyi szakembereknek (debuisset poidem; csoda, hogy eddig kitért előre, mert hiszen javaslatkészítő szakbizottságokba elsősorban szakemberek kellenek), az egyházkormányzás döntő forumaiban meg a törvénykezésben még ma is nagyon szűkös és szegényes és aránytalanul kedvezőtlen képviseletet enged meg nekik.

Nagy Károly, mint a kérvény bizottság előadója (Zs. N. III. a. 96.) a tanítók zsinati képvisel-

tetése s általában az egyházi adminisztrációban részvételében az egyházi bizottság nevében így érvel: „A tanítóknak (mutatis mutandis tehát a tanárookra is érthető és értendő), mind gyakorlati paedagógiával és didaktikával foglalkozó embereknek az egyházi munkásság terén ott van a helyük, ahol ezt a munkásságot leggyakorlatiasabban és legeredményesebben értékesíthetik, t. i. a tanügyi bizottságokban.

Az egyház iskolai, népoktatási szervezete a mi egyházunkban voltaképp nem a tanítók vezetése és felügyelete alatt áll, hanem már a legalsó fokon, azaz egyházköziségben az adminisztráló iskolahatóságok az iskolaszékek lelkészelnökei, egyházmegyében az esperes és magasabb fokon az egyházkerület arra választott püspöke vagy tanügyi előadója. A tanítók igazi értéke egyházi szempontból kétségkívül nem az egyházi adminisztráció, hanem az egyház paedagógiai és didaktikai szolgálata. Ezt ők teljes mértékben értékesíteni tudják és kell, hogy értékesítsék a tanügyi bizottságban. . . De egyesesen hivatkozással arra, hogy ez a helytelen irányzat mutatkozik, hogy a különböző érdekkörök képviselői fel végig érvényesüljenek, a tanítóknak azt a kérését, hogy a kerületen és a zsinaton külön képviselést nyerjenek, a kérvényi bizottság elutasítandónak javasolja“.

Ugyancsak Nagy Károly kevéssel fentebb (III. 264.) szintén a kérvényi bizottság nevében némileg más szavakkal: „a kérvényi bizottság elegendőnek tartja a kérvényezők kívánságának kielégítésére a kerületig való képviselést“. „Nem helyeselheti azonban azt az irányzatot, amely különböző egyházi hatóságokat, a törvényhozó zsinatot is, sőt még a bíróságokat is az egyházi élet különböző munkateri munkásainak osztályaiból és így esetleg érdekképviselőiből akarja összeállítani. Nem különösen a népoktatásra nézve, amelynek az egyházi életben magasabb fokon hivatott képviselői az iskolaszékek lelkészei, elnökei, az esperesek, püspökök, gondnokok“.

De ijesztgettek az érdekképviselő fantomjával — különösen a presb. választási elv körül kifejtett hosszú vita kapcsán és folyamán — mások is. Így Nagy Dezső (III. a. 886.), aki a presbiteri választási elv tisztasága mellett harcol ugyan tulajdonképpen, de azzal az érveléssel: „az egyetemes egyházi érdekek képviselőitől semmi szín alatt nem szabad eltérni és nem szabad egyházalkotmányunkba különösen olyan rendelkezéseket felvenni, amelyek ezen egyetemes képviselői elvet egyes egyéni vagy osztály-érdekképviselőkké engednék elfajulni“, egyúttal nolens-volens a kérvényi bizottságban megnyilvánult fenti felfogás malmára is hajtja a vizet.

Már pedig abban a felfogásban, ahány érv, annyi elfogultság és annyi tévedés!

Tanárnak és tanítónak kétségtelenül a tanítás, a nevelés a főkötelessége, ez az élethivatása. Ezt józanul kétségbe nem vonja senki sem. Ez azonban nem jelenti, nem involválhatja azt, hogy azért, mert ők tanítók, nevelők, a priori alkalmatlanok, eleve diszqualifikáltak az egyházi adminisztrációban és törvénykezésben való részvételre s hogy az egyházi közigazgatás döntő fórumaiból meg a bíróságokból, szóval mind azon helyekről, amelyekben az intelligens társadalom minden más ága akadály nélkül részt

vehet, szerepelhet és szabadon érvényesülhet, intézményesen ki kell őket zárni.

Mert ugyan milyen érzéssel, milyen kedvvel és lelkesedéssel szolgálja egyházát, végezze nevelői feladatát, munkálja a többször említett „veteményes kertet“ (mennyi elismerő, mennyi hangsúlyozott szó hangzott el ennek jelentőségéről, mint az egyház egyik legfőbb életföltételéről Kálvin óta!) az a tanár vagy tanító, ha a jogfosztottság bélyege égeti szünetlenül homlokát? Hogyha tudja, hogy ha minduntalan éreznie és tapasztalnia kell, hogy az egyházi és világi társadalom minden más tagja: lelkész, bíró, ügyvéd, orvos, földbírtokos, mérnök, szolgabíró, jegyző stb. mind képesítve és jogosítva vannak az egyházi közigazgatásban és bíraskodásban való részvételre, csak ők vannak abból és attól eleve, állandóan és majdnem hermetikus gondossággal el- és kizárva?

Nem könnyen érthető és megbocsátjható emberi dolog-e, ha a megbánás és a keserűség érzete fogja el olykor a tanárt, ha önérzete lázadozik, mikor arra gondol, hogy ő neki, aki szabad elhatározásból, lelkesedésből lépett a pályájára, mert ép úgy léphetett volna bármely más pályára is, csak azért, mert tanár lett, szégyenletes társadalmi lefokozottságban, megbélyegző capitis deminutioban kell életét végig élnie? Mintha még mindig kísértene a tanári és tanítói foglalkozást lekicsinylő dohos és ósdi felfogás, az a történelmi hazugság, hogy az ókor nevelői, tanítói csak rabszolgák voltak és lehettek? Vagy mintha az évszázados tapasztalatokból leszűrődött mondás: „Quem dii odere, paedagogum fecere“ érvénye alól jogi elismertetés tekintetében sem szabadna, nem lehetne kivételnek lenniök, soha menekülniök?

Vajjon a keserűségnek ez az érzése, ha erőt vesz a lelkekben, szolgál-e az egyháziasságnak fokozásán úgy az iskolában, mint azon kívül?¹

Mert annak az elvi lehetőségnek, amit zsinaton és zsinaton kívül vigaszul mintegy hangoztattak némelyek a tanárookra nézve, hogy hát hiszen választhatók: volt alkalmunk reámutatni, gyakorlati értéke — a nullával egyenlő.

Az az ellenvetés és föltevés, hogy a tanárok és tanítók az „egyház különböző munkaterére“ bejutva ott *érdekképviselőt* alkotnának, amennyire alaptalan, annyira méltatlan is azokra, akik hangoztatták.

Először is a tanárok és tanítók nem saját érdekeiket képviselnék (vagy ha elvétele — jogosan — azt képviselnék is, a nyilvános tárgyalásokban és tárgyalási módban minden eshetőlegesen önző törekvés és túlkapás ellen megvan az ellensúlyozás és a kontrol), hanem az iskoláét, amelynek mint az egyházi élet nagyfontosságú tényezőjének ilyen szakszerű képviselőre szüksége van, mert ilyen módon idáig kellően képviselve még mindig nincs. Másodszer ilyen méltatlan és szinte vád- meg rágalom számba menő föltevést egy füst alatt és ennyi jóakarattal akár maga a lelkészi kar ellen is meg lehetett volna kockáztatni. Mert hiszen a lelkészek, akik paritásos arányban ülnek minden fontosabb döntő és bírás-

¹ Amit Kérészy Barna (III. 169.) általánosságban az egyháztagokról mond, hogy t. i. az táplálja főképp és tartja ébren egyháziasságukat, hogy az egyházi ügyekben bizonyos jogokat gyakorolnak, azokra befolyanak, az emberi lélek közös vonásai és tulajdonságai folytán többé-kevésbé az egyház belső munkásaira is talál.

ködő egyházi hatóságunkban, tudvalevőleg lelkész-egyesületekbe, újabban pláne az országosan egyetemes Orle-be vannak tömörülve, amely egyesületek nagyon sokszor a lelki és szorosabb értelemben vett egyházi ügyek mellett — igen helyesen — a lelkészek ügyeivel, bajaival is foglalkoznak s az egyházmegyén p. o. rendszerint közvetlenül az egyházmegyei közgyűlés előtt szokták tartani összejöveteleiket, bizalmas megbeszéléseiket, elő is készítik amannak ügyeit.¹ Sőt tovább menve meg lehetett volna gyanúsítani némi analogia alapján p. o. az egyházi ügyészeket azzal, hogy ügyvédi irodájuk forgalmának emelésére és népszerűsítésére aknázhatják ki ügyészi állásaikat. A főgondnokokat pedig azzal, hogy politikai érvényesülésük és emelkedésük lépcsőjéül használhatják fel — s minél derekasabban töltik be, annál inkább — tiszteletbeli egyházi méltóságukat. És így tovább a sértő képtelenségeknek és a légből kapott incompatibilitásoknak el egészen az óperenciántúli határáig.

Különben is ismételnünk és hangsúlyoznunk kell, hogy itt nem holmi, az egyházon kívül eső érdekekörök, testületek és társulatok képviseltetéséről és érvényesülési kívánásáról van szó, hanem az egyházi élet és egyházközség integráns részét képező, épen az egyház leendő tagjait és oszlopait nevelő tanárságról és tanítóságról, akik a maguk fontos és jelentős munka köreiből az egyháznak ép oly jelentékeny és tiszteletre méltó tényezői, mint maga a lelkészi kar, vagy az egyház vezetésében bizonyos szerepkörökre elhívott és megválasztott világi együttállók.

Az pedig, hogy a tanítás és nevelés munkáját végező szóban levő testületek maguk kívánják választani képviselőiket, — már most bátrak vagyunk jelezni — távolról sem holmi elkülönözési vágyra vagy privilégiumi bitorló szándéokra vezetendő vissza, hanem tisztán és kizárólagosan *célszerűségi szempont*ra, amely egyrészt szerzett jogra támaszkodik, másrészt az úgynevezett zsinatpresbiteri rendszerrel is szépen összeegyeztethető. Aminthogy sok más hasonló dolgot bölcsen össze is egyeztetett a zsinat vele.

Bartók György azért nem helyesli (III a. 891.) tanároknak és tanítóknak az egyházi adminisztrációban való erősebb részvételét, mert ezt „Kálvin sem tartotta szükségesnek”. Idézi Kálvin Institutiója IV. fejezetének 3. és 4. szakaszát, mely szerint „a doktorok — nála a doktorok a tanárok — sem a fegyelemnek, sem a sakramentumok kiosztásának, sem az intésnek, sem a buzdításnak nem állanak az élén, hanem egyszerűen az írásnak vagy tudománynak a magyarázatára szorítkozik, még pedig azért, hogy egyszerű és egészséges tudomány legyen az egyházban”. „A pásztori hivatal azonban mindent magában foglal”, mindezeket. A pásztorok kötelessége a tudomány tisztasága felett őrködni, kötelességük a fegyelmet gyakorolni, inteni, buzdítani,¹ kötelessége a gyülekezet előtt jó példával járni.²

¹ Ilyesminek ad kifejezést a Zs. N. III. a., 888. lapján H. Kiss Kálmán, midőn így szól: „Nem látom veszélyeztetve az egyház érdekét, ha tanárok küldenek képviselőt. Hiszen, ha ettől féltik az egyházat, akkor az igen tisztelt lelkészi elemet is ki kellene zárni”. N. B. H. Kiss Kálmán *lelkészi tanácsbírája* a kecskeméti ref. egyházmegyének.

² Vajjon nem cselekszik-e mind ezt a mai tanítók, tanárok az egyház „esemetével”?

„Kálvin bevezette a presbiteriumba — mondja tovább Bartók — mint odatartozókat a tanárokat, bevezette a néptanítókat is Genfben, de amint megindult a fejlődés, többé a tanítókkal és tanárokkal mint konstituens elemmel a presbiteriumban nem találkozunk. „A presbiterium állandó tagja a pap, a többieket mindig szabadon válasszák. De ha koncedálok azt, hogy a presbiteriumba tanárok és tanítók is beválaszthatók, ezt tulajdonképpen a jó békesség kedvéért teszem”.

Jól megjegyzendő tehát, hogy nem azért, mert Kálvin is „odatartozóknak” itéli őket (hogy azután a „fejlődés megindult után” Bartók többé nem találkozik velük, arról esetleg Kálvin nem tehet), nem azért, mert az igazság, az ésszerűség, az egyház jól felfogott érdeke kívánja, hanem csak a jó békesség kedvéért.

Kálvin szellemének, a Kálvini egyházszervezetnek ezzel a — nem mondjuk, hogy félre — de mindenestre helytelen magyarázatával és épen nem szabatos beállításával — amelynek legsarkalatosabb gyöngéje, hogy Kálvin doktorait teljesen azonosítja a mai tanárokkal, tanítókkal, holott maga Kálvin is egy személyben nemcsak lekipásztor volt, hanem tanár is, még pedig Strassburgban és Genfben egyaránt, nincs miért bővebben foglalkoznunk. Dr. Kun Béla p. o. a „Debreczeni Prot. Lap 1906. évfolyamában (3., 5., 6. sz.) közreadott „A harmadik rend” című cikkében talpraesetten megfelelt erre is.

Föltéve, de meg nem engedve, hogy Kálvin, a genfi kollégium újjáteremtője s az ottani egyetem alapvetője a maga idejében annyira lebecsülte volna a tanárokat, tanítókat, föltéve, de ismét meg nem engedve azt is, hogy anno dazumal tényleg teljesen jelentéktelen és subordinált szerepet szánt „az egyház veteményes kertje” munkásainak, méltán kérdezhajjuk, hogy ha ma élne Kálvin, ma 400 esztendővel később, amikor az erkölcsi és szellemi tennivalók hallatlan megszaporodása miatt a lekipásztorok és a tanítás határozottan két külön állásra és hivatásra differenciálódott: mindenkor fenn kívánna-e tartani XVI. századi egyházi szervezetét?

Nem tiltakoznák-e ennek fejlődésre nem szánt és nem is alkalmas dogmai kövületként tekinteni, majdnem azt mondhatnánk: minden evolúciót és kritikát kizáró fetisszerű imádása ellen?! Merné-e ma teljes lelkiismereti felelősség mellett négyszáz év előtti értelemben magyarázni és értelmezni a kifejezést, hogy „a lekipásztori hivatal mindent magában foglal”?

Az a Kálvin, aki életének rövid folyása alatt is oly kitűnően, oly eleven érzéssel tudott alkalmazkodni a körülötte zajló világ, a gyakorlati élet újabb követelményeihez s aki ennek megfelelően újra meg újra átdolgozta, korrigálta ordonnance-ait s akinek 1559-ki Institutiója már negyedik javított és lényegesen megbővített kiadása az 1536-ban megjelent baseli első kiadásnak?! (Lásd Révész Imre: Kálvin élete 70. lap, hol is ezt mondja: „Az Institutiót lényegesen átdolgozta”. Pruzsinszky: Kálvin János I. kötet 120. lap és e műnek még több más helyén.)

Hogy Kálvin, ha ma élne, mai tanügyünket és annak munkásait az idők változása okozta elvilágiasodások ellenére is ne igyekeznék egyháza javára, erősítésére felhasználni, azzal minél harmonikusabb és

gyümölcsözőbb összhangzásba, minél szorosabb és szervezettebb kapcsolatba hozni: ezt feltennünk Kálvinról, arról a Kálvinról aki egyik fő-fő kategorikus imperativusként oltotta be egyházunkba sennnek egyik fő-fő erősségül hagyta örökbe minden időkre a fejlődés és tökéletesedés iránti kötelezettség érzését: valóban kegyeletsértés számba megy!

V.

Hálátlanság volna azonban el nem ismernünk — fentebb is érintettünk már egy pár ilyen felszólalást —, hogy akadtak a zsinaton a tanárok, tanítók jogi elismertetése és méltó képviseltetése ügyének megértő és lelkes szószólói is.

„Szerintem — mondja Kiss Ferenc (III. 275.) — tanár és tanító azért van feljogosítva az egyházhatósági gyűléseken részvételre, hogy azok szaktudását felhasználja minden testület. És erre nemcsak a presbyteriumok, a kerületnek, az egyházmegyének van szüksége, hanem minden egyházalkotmányi testületnek, magának a törvényhozó testületnek is“. S ha már régebben megadtuk nekik a képviselő jogát bizonyos fokig, „akkor a fokozódó követelmények, a kor iránya arra kényszerít minket, hogy azokat a jogokat állandóan kiterjesszük, szélesebbé tegyük“.

Ugyancsak ő a III. a. XI. 883. lapján: „tanárookra és tanítókra feltétlen szüksége van minden presbyteriumnak és csak előnyére szolgálhat minden presbiteri gyűlésnek az, hogy olyan kiváló intelligens tagjai vannak“.

Dr. Baltazár Dezső (III. a. 941.) a tanítói karnak méltó képviseltetése mellett — fel egészen a zsinatig — egyebek közt a következő szavakkal tör lándzsát:

„A rendek keletkezésének rémével történt kísérlet a tanítók jogi érvényesülése ellen hangulatot kelteni“. Alaptalan félelem: a tanítóság ilyen „rendet“ soha nem alkothat, ilyesmit nem is tűrne meg egyházzogunk. „Az Ur Jézus Krisztus az egyetemes papságot alkotta meg. Az egyetemes papság keretében a lelkészi és világi között a különbséget egyenesen az teszi, hogy a lelkész hivatalból és pedig a világiakból nyerte hivatalból állandóan és rendszeresen gyakorolja azt, amit tulajdonképpen az egyetemes papság minden egyes öntudatos tagjának gyakorolnia és végeznie kellene“. Két rend sincs voltaképpen, nem hogy harmadiktól lehetne tartani.

A lelkészi és világi elemeknek előbbiek rovására megzavart paritását — p. o. az egyházmegyén — épen az állítaná helyre, ha „az a tanító, aki egyháza részéről megnyeri az anyagi, erkölcsi és jogi méltatást, már hivatásának sajátos egyházi jellegénél fogva is sokkal közelebb fog állani az egyházi, mint a világi elemhez“.

Nem képes elhinni ezt az állítást, hogy a tanítók ellenszenvvel viseltetnének egyházuk iránt. Ellenben „tapasztaltam keserűséget, tapasztaltam elégedetlenséget épen annak a hiánya miatt, amit most pótolni, helyrehozni akarunk“. A keserűség és ellenszenv között nagy a különbség. „És hogy ha már létezik is ellenszenv, minékünk azt nem viszont ellenszenvvel, nem mellőzéssel, nem rideg elzárkózással és szűkkeblűséggel, hanem igenis szeretettel és kellő méltánnyal kell orvosolnunk“.

„Nincs egyetlen állítás, egyetlen érv, egyetlen

szempont sem, amely komolyan és súllyal szólana a tanítói kar jogi érvényesülése ellen. Ellenkezőleg minden amellel beszél: a következetesség, a méltányosság, az egyház jól felfogott érdeke és az erkölcsi haszon“. „Az lett volna teljesen méltó mihozzánk, hogy ha minden szorgalmazás és kérelmezés nélkül, felismerve a közérdeket, önként honoráltuk volna a tanítókat jogi méltatással“.

(Folyt. köv.)

Az érmelléki református egyházmegye közgyűlése.

Az érmelléki református egyházmegye ez évi tavaszi közgyűlését április hó 8-ik napján tartotta Székelyhidon, az összes egyházi- és világi képviselők jelenlétében.

A gyűlést Végh József esperes ragyogó, szép, tavaszi természetből vett, buzgó imádságával, mely elementáris erővel ragadta meg a lelkeket, nyitotta meg. E szép, buzgó imádság ihlete még betöltötte a lelkeket, mikor az ő fölbemászó, kedves zenéhez hasonló hangján, az ékesszólás legtökéletesebb művészetével a következő nagyhatású, mindenkit elragadó megnyitó beszédet mondta:

Nagytiszteletű és Tekintetes Egyházm. Közgyűlés!

A rügyfakasztó tavasz csodálatos hatása, varázserője életelevenségre kelti az alvó természetet, zsibbasztó álmából a nagy természetben minden új életre kél. Legközelebbi közgyűlésünk óta, míg maga a föld látszólag pihent, fájdalom, nem pihenhettek lakói, az emberek, nem nyugodhattak békében a nemzetek, s azokban különféle körülmények által felkorbácsolt szenvedélyek pillanatra sem. Bent az országban a politikai élet ellentétes hullámai vágnak rést a törvények által határolt partokon; a pénzügyi s ennek nyomán előálló közgazdasági krízis nyomozó jelenségei sok tisztes existenciát állítanak tönk szélére; az inség, e paizsos férfiú rémes alakja nemcsak a szegény ember, de a tehetősebbek ajtaján is behatol; nemzetünk ifjúsága a családból kilépve, fegyverben didergi át a tél borzalmait; kívül a határon a keresztény védelme címén megindított balkáni háború rabló hadjáratú fajul. — Közelebbi otthonunk, kis egyházmegyénk sem ment a megpróbáltatásoktól! Erdemekben gazdag, tapasztalt, minden téren alkalmas, felhasználható, ügybuzgó világi tanácsbíróink s főjegyzőnk vonulnak vissza, hagynak itt bennünket. Nem kutatom, csak sejttem az okokat, miért, de mint szokatlan, elszomorító, nekem végtelenül fájó jelenséget el nem hallgathatom. Őszi közgyűlésünk óta egyháztársadalmi életünk egyik oszlopemberét, a szatmári egyházmegye érdemekben gazdag esperesét, Biki Károlyt elragadta sorainkból a kérelhetetlen halál. Bent egyházmegyénk kebelében egy ifjú, tehetséges, de idegbeteg testvérünk, Molnár Gábor tóti tanító szíven fúródik keresztül a gyilkos golyó s olt ki egy még sokra hivatott ifjú életet. A kegyelet s jóemlékezet virágaiból font koszorút helyezzük el távoli sírhalmaikon.

Véres képek, sötét fellegek bent úgy, mint kívül. De mégis mintha a tavasz jöttével tisztult volna

valamit a láthatár, s consolidálódtak volna minden téren némileg a viszonyok. Elnémultak az ágyúk, a kard hüvelyébe tért, Európa békéje bizonyos időre talán biztosítva van. Béke galambja repked a levegőben. A pénzügyi kérdések feszültsége is engedett. Társadalmi életünknek azonban még sok időre van szüksége, míg teljesen kiheverheti a sokfelől kapott sebeket.

Következetlen lennék magamhoz s nem érdemelném meg a nagytiszteletű és tekintetes közgyűlés figyelmét, ha ily sok szomorú kép bemutatása után nem mutatnék rá azon, bennünket közelebbről érdeklő örvendetes tényre, mely szerint ezen időre esik a lelkészek korpótlékügyének rendezése is. Egy csepp méz ez a sok és meddő várakozás után! Hosszú, nehéz küzdelem eredménye ez s elvilághatatlán, hogy a viszonyok reánk nézve kedvező alakulása mellett legtöbb érdeme van az elért sikerben az O. R. L. E. tántoríthatatlan, kitartó munkásságának s lelkes vezérünk, szeretett főpásztorunk, Dr. Baltazár Dezső fáradságot nem ismerő buzgalma. A legmélyebb tisztelettel s hálával 'ell itt megemlékezem azon nagy államférfiúról is, kinek politikai meggyőződését bár kifogásolják sokan, de tiszta, igaz, mély kálvini vallásosságát senkinek kétségbe vonni nem lehet, nem szabad; kinek hathatós támogatása nélkül meddő maradt volna minden törekvésünk, igyekeztünk! Ez a férfiú gróf Tisza István önmagyméltósága!

Nem lekicsinyelendő dolog, szerintem, felekezeti tanítóink fizetésrendezésének részbeni megoldása sem. Ha minden kívánságuk most nem volt is teljesíthető, de az elért eredmény az adott viszonyok között nagyon sok panasz és sérelem élet vette el.

Ezeknek felemlítése után üdvözölve egyházmegyei közgyűlésünknek itt megjelent alkotó tagjait, a mai napra összehívott közgyűlésünket ezennel megnyitom.

E nagyhatású beszéd elhangzása után az esperes időszaki jelentését, melyet a gondos összeállítás, szakszerű, helyes intézkedések jellemeztek, vette tudomásul a közgyűlés és két új tanácsbíró: Balogh Ferenc margittai lelkész és Farkas Gábor éresokalyi földbirtokos felesketése következett. Balogh Ferenc, a tanácsbírák fontos és nehéz tisztét gyönyörűen vázoló, szép beszédében köszönte meg a beléjük helyezett bizalmat, melyet szívök meleg szeretetével és buzgó lelke örömteljes munkásságával ígért meghálálni. — Lelkes éljenzés üdvözölte e szent fogadalmat s az egyházmegye közgyűlése szíves örömmel ünnepelte e két lelkes, már e tisztre régóta nagy érdemeket szerzett új tanácsbíráit.

Azután Barsay Endre tóti és Forgó Gyula bihardioszegi tanítókat beiktatva, a számvevőszék jelentését hallgatta meg a közgyűlés, s mélyen megbotráncozott némely egyházak hanyag vezetősége, eljárása felett, kik az egyházi számadásokat későn, zavartan, egyházmegyénk e tárgyban hozott régebbi határozatainak teljes mellőzésével terjesztették be, ezek miatt el sem fogadta a közgyűlés, hanem szigorúan utasította az illető egyházakat számadásaik gondos és helyes betérjesztésére, egyszersmind kimondta a közgyűlés, hogy e tarthatatlan állapotoknak véget vetendő, rendbírósággal kell sújtani a számadásaikat kellő időben be nem adó egyházak vezetőségét és amelyek helytelenül vezetve lennének, azokat

az illető egyházak gondnokai és lelkészei terhére elkészíttetni kell.

Örömmel vette tudomásul az egyházmegyei közgyűlés a kebelében levő régi lelkészi gyámintézetnek azon nemes lelkű határozatát, hogy ha a jogot szerzett tagok tagsága megszűnik, akkor az egyházmegyei lelkészi gyámintézet tulajdonát képező vagyon egyrészét a Kálvineumnak adományozza, másik részéből pedig a debreceni református főiskolában az érmelléki lelkészek gyermekei részére ösztöndíjat fog alapítani.

Szalacsi református egyház, Tóth Jenő volt tanítóján, ki tőle egy iskolai év eltöltése után Értarsára elpályázott, a költözködési díjat, 24 koronát követelte. Egyházmegye elutasította a szalacsi egyházat keresetével, mert az Egyházi Törv. II. t.-c. 37. §-a, melyre a szalacsi egyház Tóth Jenő tanító elleni visszkeresetét alapította, csak a lelkészekre és nem a tanítókra vonatkozik; ezzel, mint egy elvi határozatot is hozott, mely szerint a tanítók költözési díja megadására az egyházak nem kötelezhetők és ha mégis megadták, akkor eltávozás esetén visszatérítést nem igényelhetnek.

Igen érdekes vitakozás indult meg a szalacsi egyház képviselői és a felszólalók között, Albert A. volt szalacsi gondnok felmentése tárgyalása alkalmával. Albert A.-n, mint egyházgondnokon a szalacsi egyház valami befizetetlenül maradt haszonbért követelt, állítván, hogy az ő hanyagsága miatt maradt befizetetlenül. Albert A. nem volt hajlandó megtéríteni, mert az egyháztanács adta meg az illető bérlőnek a fizetési halasztást és a követelést, lemondása után, az új gondnoknak átszámolta. Időközben a követelés, mely két kezessel is biztosítva volt, az adós bérlőn behajtható nem volt, tönkre ment. Így a szalacsi egyház a régi gondnokkal, Albert Andrással akarta megtéríttetni. Egyházmegye közgyűlése utasította az egyházat, hogy a haszonbérért jót álló kezeseken, kiknek kötelezvénye az egyház birtokában van, hajtassa be a hátrányos tartozást, mert ők annak kifizetéséért annak idején jót állottak.

Tanítói-egyesület véleménye olvastatott fel az egyházi törvények revíziójára vonatkozólag, mely a betérjesztett jegyzőkönyv szerint oda konkludált, hogy a lelkészek tanítsák a vallást és éneket az iskolákban, a kanonikus órák végzése alól mentessenek fel a tanítók, illetve azokért, valamint minden, az egyházak érdekében végzett teendőkért, melyeket az egyházi törvények a tanítók kötelességei közé soroztak, külön díjaztassanak, ha már végezniök kell.

Egyházmegye lelkészi kara sajnálattal szemléli, hogy a tanítói testületben egyes, minden áron érvényesülni akaró fiatal hajtások törnek elő, akik abban lelik örömüket, ha mentül jobban támadhatják az őket alkalmazó egyházat s egyháziatlanságukat fitoktathatják; az ilyen, egyházaikat szeretni nem akarókat, magok jól felfogott érdekére tekintettel, legjobbnak tartja a lelkészi kar, ha távoznak az általok nem szívlelt egyházakból, egyházmegyénk is örömmel bocsátja ki kebeléből őket.

Ezen lelkészértekezleti vélemény felolvasása után szólalt fel Molnár Antal, az egyházmegyei tanítói-egyesület elnöke, aki jelentette, hogy a beküldött tanítói gyűlés jegyzőkönyvében foglaltak „nem felelnek meg a valóságnak“, mert a jegyző azt vette be a jegyzőkönyvbe határozatképen, amit a tanítótestü-

let közgyűlése, mint indítványt elvetett (egy szó-többséggel) s nem fogadott el, s bocsánatot kér érte, mert itt félreértés történt, nevezetesen az új tan-testületi jegyző nem figyelte meg kellőleg a dolgot.

Egyházmegyénk közgyűlése tudomásul veszi Molnár Antal tantesületi elnök helyesbítését s elvárja a tanítótestülettől, hogy a fiatalabb tanítóságot a jövőben egyházasabb szellembe fogja terelni.

Dobozy Kálmán, Fráter Zoltán tanácsbírák és Kovács András, kik régóta buzgósággal, lelkesült és fenkölt lélekkel munkálták egyházmegyénk javát, lemondanak tanácsbírói és főjegyzői tisztokról. Egyházmegyénk közgyűlése végtelenül sajnálja, hogy kipróbált hűségű, kiváló tehetségű, lelkes tanácsbírói — nem tudni miért — elhagyni akarják a tanácsbírói és főjegyzői tisztelet, hová pedig egyhangú lelkesedéssel hívta el őket egyházmegyénk közönsége s kéri őket, maradjanak meg továbbra is tisztokban, mert az ő kipróbált hűségükre és szakképzettségükre nagy szüksége volt és lesz egyházmegyénknek. Ennek a határozatnak a tolmácsolásával az egyházmegyei elnökség bízott meg.

Bacza Illés érkeserűi kántortanító felebbezése tárgyaltatott az érkeserűi egyháztanács azon határozata ellen, mely szerint neki, ki általános rekedtsége miatt nem lévén képes a kántori teendő végzésére és maga helyett az egyház költségére kántor alkalmazását kérte; megengedte az egyháztanács, hogy magát egy jó énekes emberrel szükség esetén helyettesítse, de mivel e kiadásra fedezete az egyháznak nincsen, fizetett helyetteséről az egyház nem gondoskodik. Egyházmegyei közgyűlés indokainál fogva jóváhagyta.

Sok adás-vevési- és csere-szerződés, tanítói díjlevél, kölcsön felvételek jóváhagyása után a közgyűlés 56 tárgyban hozott határozatot és fél egykor az elnökség éltetésével ért véget. **Laczák Dezső.**

A nagybányai egyházmegye közgyűlése.

Azóta szépségesen zöldbe borult a *Kereszt-hegy* oldala; alma-virággal ékes a *Virág-hegy*; a *Klastrommező* kényesen teríti ki napfénytől ragyogó selyempalástját. Hanem akkor — két héttel ezelőtt — csúf, nedves, hideg idő borzongatta, a *Rozsály* is messze világító, fehér takaróval remegtette az idei gyümölcs-áldást féltő gazdaember szívét, meg azokat a megszokott kedves vendégeket is — a nagybányai egyházmegye hivatalosait, — akik itt évről-évre melegebb fogadtatáshoz szoktak.

Borongós, kedvetlen volt a közgyűlés előestéjének a hangulata is. Igaz, hogy három fegyelmi bírósági ügy közül (a közigazgatásiról szólni se érdemes; az mindössze csak *végzésig* vitte), kettő a panaszlott fölmentésével végződött; de jaj, a harmadik vándorbotot nyomott egy az *ifjú Timotheus* névre magát ez idő szerint méltatlannak bizonyított pályatárs kezébe. Látszólag szigorú ítélet (az elcsapás soha sem látszhatik nyájának); de hogy mégis mélységesen bölcs vala: mutatja az eredmény. Első tekintetre sem a vádlott, sem a hivatalos vádló nem volt

vele megelégedve. S aztán — mindaketten visszavonták a bejelentett föllebbezésüket.

És ekkor mintha egyszerre fölengedett volna a nyomott hangulat; mintha egyszerre kisütött volna a nap. Holott már esti 10 órára járt az idő. A kései vacsorán ott ült egymás mellett az elítélt és vizsgáló biztosa, közelükben az ügyész s mintha mindnek abban főtt volna a feje, hogyan lehetne kireparálni ezt a még nem kireparálhatatlan bottlást egy ifjú életnek...

Másnap — április 15-én — reggel egy órai előértekezlet után 1/2 10 órakor kezdődött az egyházmegye közgyűlése. Imádság és rövid esperesi megnyitó után a szokott intézkedések, a megalakulás körül. A megnyitóval kapcsolatban tüntető, lelkes ünneplése két nagyon nagy emberünknek, akiknek nyomban sürgöny is ment. Ne mondja senki, hogy mi nem tudunk igazán, lelkesen és *önzelenül* tüntetni nagyjaink mellett; kivált ha azok évi bevételeinknek valamelyes módon való emelésén fáradoztak, mint *gróf Tisza és Ballazár*...

A választásokról szóló jegyzőkönyv következik. Tisztújítás volt a télen itt, a Szamosháton, — hejh, irigyen nézik az effélet ott Budapest tájékán! — ami ezúttal azt jelentette, hogy minden a régiiben maradt. Fájdalom! még sem egészen minden. Legifjabb tisztviselőjét, dr. *Helmezy Pál* egyházmegyei jegyzőt e földi életre nézve örökre elveszítette a traktus. A csak nemrég daliás ifjú, szelid, jó gyermek, boldog férj, apa és melegsívű barát gyászos elmúlása fölött — mit tehattunk? — lelkünkben együtt keseregtünk a leggyötrelmesebb próbára vetett édes apával, egyházmegyénk osztatlan szeretet-övezte gondnokával.

Most az esperes emelkedik szólásra. Köszönetet mond — tisztársai nevében is — az iránta ismételtlen megnyilvánult bizalomért. Programja a régi; célja ugyanaz, mi volt: kicsiny egyházaink külső-belső megépítése, az evangéliumnak a szívekbe plántálásával. Erre hívja lelkésztársait, erre kéri a presbiteriumok támogatását.

Az esperesi jelentés szerint két ifjú lelkész lépett ősz óta az egyházmegye kötelékébe; az egyik a szomszéd traktusba, a másik ama jobb hazába költözött előd nyomdokaiba lép. A gyűlés Isten segédletét kéri, hogy szent hivatásukat híven betölthessék.

Két segédlelkész, két tanító bekebelezte; egy tanító úgy foglalta el állását, hogy előbbi helyéről — melyet tanév közben hagyott el, — esperesi elbocsátót nem hozott. Quid nunc? Az egyházmegye bölcsességét nem hozták zavarba nehezebb kérdések sem. A tanítóra szükség van ott, ahol van; azt ugyan vissza nem küldjük — ha menne, se eresztenők — oda, ahonnan a kapufélfától búcsúzott. Hanem a megerősítését ama bizonyos elbocsátó bemutatásáig függőben hagyjuk. Csak nem pogány a szíve volt meggyefőnökének, hogy előbb-utóbb meg ne essék a bizonytalan ideig függésre kárhozottatott derék pedagóguson!

Az egyházi törvények revíziójára vonatkozó javaslatot a kebelbeli lelkész-egyesület szövegezésében terjesztjük föl. Szerény kis munkálat biz ez. Alig fél nyomtatott ív. Azért van ám benne néhány egészséges gondolat. Tudja Isten, régebben valahogy másképen festett a nagybányai traktus lelkész-érte-

kezlete, kivált a krassói kör képe. Mennyi hatalmas, életrevaló, korát megelőzőtt eszme került itt fölszínre! Amióta *egyesületeskedünk*, nagyon megcsappant a munkaláz. Vagy a magyarok nem a régiek? Mintha azt gondolnók, hogy amit mi jónak látunk, úgy is megcsinálja helyettünk más; vagy az O. R. L. E., vagy — Kun Béla dr. Mert az letagadhatatlan valóság, hogy ez a tudós professzorunk ugyancsak alaposan megcsinálta a törvényrevízió tárgyában a maga munkáját. S még nem állja azt mondani magáról — nem is egyszer —, hogy ő magát a kodifikátori munkára hivatottnak nem tartja. Pedig a jó Isten is arra teremtette, hogy kodifikáljon. Hiszen *tudom*, hogy a kerület rá is bízta a kerületi javaslat megszövegezését, ha mi nem ajánlgatjuk is; de azért nem állhatom meg, hogy itt meg ne mondjam: én — ha a konventnek volnék —, bizony rábíznám a zsinat elé terjesztendő *végleges* javaslatnak a megszövegezését is.

Nem képelem, hogy volna ennek a — nekem ez idő szerint hivatalból is — becses lapnak olyan szorgalmas olvasója (akár előfizető, akár nem), aki igaz lelki gyönyörűség nélkül olvasta volna azokat az idétlenségekre csillogó humorral rávilágító, okos reformokat egészséges logikával és — hiába mentegőzik — a papfiú alapos gyakorlati érzékével tárgyaló fejtegetéseket, amelyek egy hasonlíthatatlanul tisztább és egészségesebb egyházalkotmány perspektíváját tárják föl előttünk. Erről a mesteri munkálatról — dícsőséget hoz a debreceni jogtanári karnak is — ugyan külön cikkben is méltó (mindenesetre illendőbb) lett volna megemlékeznünk; de az alkalmiszerűségnek — noha szűk korlátok közé szorított — ingerét nem sikerült ezúttal legyőznünk magunkban.

Az alsó-borsodi javaslatot — ital ellen és vasárnap mellett — persze, hogy helyeseltük mi is. Szomorú, hogy ilyesmiért nálunk még mindig zörgetni kell. A szalmárnémelii tanítónőképző igazgatótanácsába kiküldtük választott emberünket; de már az évi segély fölemelését elodáztuk (mire való volna a számvéviszék, ha ilyenekben tanácsot nem kérnénk tőle?). Különböző tisztségek betöltettek, bizottságok megalkakítottak. Az ügyészek — ha már a kerület példát adott rá —, mi is szavazatot adtunk; rászolgált a lefolyt tíz év alatt. Az *aljegyzőket* címesonkítással rang-emeltük.

Aztán jött egy garmada helyi anyagi ügy. Olyanok, aminők a kerületen az utolsó napon kerülnek elő. Adásvételek, díjlevelek, kölcsönök, építkezések. Rendkívüli adó kivételére innen is, onnan is kéri a traktust engedélyt. Mintha csak azért adnák az adócsökkentési segélyt, hogy annál vigabban adóztassák magukat a kálvinista magyarok — renden kívül.

Egyik lelkészársunk — nagy vezérférfiú — nem tud gondnokra szert tenni másként, csak úgy, ha a vonakodó jelölt fölmentési díját háromszorosra emeli a traktus. Minthogy pedig kivételes intézkedést még ő sem igényelhet magának: inkább általános szabályt csinálnak az egy esetből. Fizessenek háromszorososan az egész vonalon. Másutt úgyse kerül sor az új szabály alkalmazására, csak... no, most majd kiírtam, hogy hol.

Felsőszabolcs tűzkár ellen való biztosítását partoljuk, ellenben a stólát sem megváltatni, sem emel-

teni nem kívánjuk. Jó nekünk így is, ahogy van. Hogy pedig hogy van? Hát mindenütt másképen. Varietas delectat.

A számvéviszéknek mint mindannyiszor, úgy most is memorandumszámba menő jelentése következik, amelyhez azonban — miután azt a hívek áhítatos figyelemmel meghallgatták — hozzászólani tilos. Egyben újabb munkát kap ez a derék bizottság (ha fizetése nincs, legalább dolga legyen): törje rajta a fejét őszig, miből emelje a traktus a fuvar- és napi-díjakat, meg a jegyzői tiszteletdíjakat, amely utóbbiak még mindig szerény 200, illetve 100 koronákra rugnak évenként (hát ahol semmire se rugnak!). Így, ha netalán lesz is valamelyes *emelés*: egy évvel, legrosszabb esetben félévvel mégis sikerül elodáznia a rendezést. (Akárcsak a korpótlékkal történt az Úrnak 1912-ik esztendejét illetőleg.)

Főnt északon egy kisded, de életrevaló egyház némely forradalmár lelkületű tagjai a közgyűléssel szeretnék elcsapatni a gondnokot, aki iránt a legteljesebb bizalmatlansággal viseltetnek. Gondolták: hátha ez egyszer sikerül beugratni a szentek egyes-ségét. Így nem kerülne pénzbe. Mert a fegyelmi bíróságról már tudják, hogy olykor pénzbe kerül a munkája. Hallottak eseteket, amikor a fegyelmi eljárás előlegezett költségét nem látták többé viszont az igazságukban bizakodó elégtelenség. Persze, kioktattatnak, hová forduljanak panaszukkal. Így talán alusznak is rá még egyet.

A missziói bizottság jelentése, közgyűlésünk egyik fénypontja, mert csak a jegyzőkönyv mondja róla, hogy „Olvastatik...” a valóságban azonban soha nem olvastatik — marad legutoljára. Azaz mégsem ez. Hanem a meleg köszönet Nagybánya város polgármesterének, aki az ódon tanácstermet — ki tudná hányadszor — most is készséggel bocsátotta a közgyűlés rendelkezésére.

Valóban ideje nekem is igyekeznem a befejezés-sel. Mert netalán gyanút fog szerkesztő uram, hogy a középszabolcsi érdemes tudósítóval akarok távtudósítás tekintetében nemes versenyre kelni. Ami pedig eszemágában sincs.

A 72 közgyűlési szám letárgyalása alig három órát vesz igénybe. Olyan karikacsapásra megy itt minden, hogy már-már megközelítjük a kerületi nívót; t. i. a harmadik-negyedik napi nívót.

Fél egykor már vége a gyűlésnek. Egykor pedig — t. i. egy órákor — ebédnél ültünk a híres Istvánkirályban. Amely jeles városi szálloda ezúttal — a drágaságra tekintettel — 70 krajcárért adott lakást fejenként és naponként. Tavalý még 1 korona volt a belépti díj. Ezt a gyönyörű szálloda-vendéglőkávéházat némely túlbuzgó városatyá annak idején (de már a XX. században) erőnek-erejével „Szent István” szállónak akarta keresztelni, csak a kálvinista logikának sikerült e merényletet megakadályozni úgy, hogy: „de bizony annak a szent királynak a nevét mégse profanizáljuk azzal, hogy korcsma czégérnek használjuk”. Így lett a „Szent István”-ból „Istvánkirály”. Így már van valamelyes választék. Gondoljon ki-ki arra az István királyra, akire akar.

(Pár év előtt történt az is — de ezt már csak zárójelben merem elmondani —, hogy egyik néhai protestáns jelesünk emlékére egy teret „Szendy Antal-ter”-nek akartak elnevezni. Ágostai hitvallású

evangélikus kollegám körömszakadtig harcolt akkor, hogy a tér legyen csak egyszerűen „Szendy-tér“. Úgy is lett. Gyűlés után aztán fülbe-sugta a megokolást: *Amúgy* három év múlva „Szent Antal“-térre bérálják; ezt a csúfságot pedig nem engedhejük megtörténni a két protestáns egyház egykori vezérének a nevével...)

Igen jó, noha illendően szerény árú, sok sikerült, egy pár kevésbé sikerült tószttal fűszerezett ebéd után 4 órákor apostolok oszlása. Mint rendesen.

Hanem az előző est hüvös komorságát a mármár nyári napsütés sem enyhíti lelkemben. Nagyon szomorú dolog az mégis, mikor egy ifjú életpályát kell derékba roppantani. Szomorúbb, hogy ebben az esetben az ítélet kegyelmesebb nem, csak kiméletlenebb lehetett volna.

Soltész Elemér.

Angol szemle.

3. Egy házasság története.

Valami hat évvel ezelőtt történt — írja a Quarterly Register múlt évi augusztus havi számában, — hogy egy norfolki illetőségű angol úriembernek meghalt a felesége. Az özvegy férfi nem akarván idegent vinni kiskorú gyermekei közé, elhalt felesége nővérét akarta nőül venni. Ennek azonban akkor még nagy akadálya volt. Az angol házassági törvények ugyanis nem engedték meg az effajta házasságot. Az özvegy azonban nem akart szándékától elállani, sem pedig törvénytelenül együttélni sógornőjével. Úgy segített hát a dologon, hogy mindaketten áthajóztak Kanadába ahol az ilyen házasságkötések nem voltak megtiltva és Montreálban törvényesen megesküdték. Aztán visszatértek Angliába. Eszükbe sem jutott arra gondolni, hogy ebből a dologból milyen fontos eset fog kinőni. Nem gondolták, minő elvi jelentőségű ügyé válik az, amely az egyház és az állam között nagy összeütközésre szolgál majd okul és az angol házassági törvények teljes megváltoztatását vonja nemsokása maga után. A dolog folytatása ugyanis az volt, hogy visszatértük után az új házasságok úrvacsorát óhajtottak venni, mint vallásos emberek. Az illető egyházközség (anglikán) rektora (plébánus) azonban megtagadta azt tőlük az anglikán hitvallás, az úgynevezett „Prayer book“ egyik tétele alapján, amely azt tartja, hogy az „özvegy férfi nem léphet házasságra elhalt neje nőtestvérével“. Akik mégis ezt megteszik, azok nem tekintetnek házasságkötőnek, hanem csak törvénytelenül együtt élő ágyastársaknak. És mint ilyenek olybá veendőek, mint „nyíltan és megrovottan gonoszul élők“. Emiatt nem csupán az úrvacsorával leendő élestdől tiltattak el, hanem még az egyháztagnak közül is töröltettek.

A férjet ez az igaztalan eljárás rendkívül bán-

totta. Vallásos ember lévén, nem tudott ebbe a reá nézve kínos helyzetbe beletörődni.

Ekkor történt, hogy az angol parlament egy új törvényt alkotott, amely megengedi a jövőben a sógornővel kötendő házasságot és azt teljesen olyan törvényesnek ismeri el, mint a másféle házasságkötést. Nem akarván azonban felesleges nyugtalanságnak tenni ki az állam ez új törvény által egy lelkipásztor lelkiismeretét sem abban az esetben, ha az ilyen házasság megkötése meggyőződése ellenére volna, megengedte, hogy szabadon, minden törvényes következmények nélkül megragadhatja az ilyen házasság egyházi megkötését.

Előre látható volt, hogy ebből hamarosan nagy összeütközés származik az egyház és az állam között.

Úgy is történt. A férj mihelyt erről az új törvényről értesült, azonnal jelentkezett az illető rektornál. Ez azonban hajthatatlan maradt. Erre a férj megfélebbezte a rektor határozatát a *Court of Arches* (érseki szék)-hez. Ez a férj javára döntött. Ekkor meg a rektor felebbezett a *King's Bench* (kir. törvényszék)-hez, vagyis világi törvényszékhez.

Ez is a férj javára döntött.

Erre a rektor ismét felebbezett a Lordok házához, mint legfelsőbb világi fórumhoz. Ez az esetet rendkívül gondosan megvizsgálta. Több mint két évi, minden oldalról nagy körültekintéssel történt megfontolás után a múlt év augusztus hava elején meghozta a döntését — ismét a férj javára. Egyben kimondotta, hogy a házasságok jogosan élhetnek úrvacsorával, a rektornak nincsen joga őket attól eltiltani.

Eképen az államhatalom győzelmével végződött a tusa, amelyre az anglikán egyház vezetői úgy tekintettek, mint döntő jelentőségű esetre. Nagy érdeklődéssel várták annak kimenetelét, mert tudták, hogy az messze jövőre kiható fontosságú lesz az egyház és állam egymáshoz való viszonyát illetőleg. Az eredmény pedig, — mint láttuk — az lett, hogy az egyház kénytelen volt az államhatalom elől meghátrálni.

Eltekintve most már a kérdésben forgó egyénektől, — folytatja a Qu. R., — a Lordok házának döntése azt mutatja, hogy amikor valamely vallásfelekezethez vagy bárminő társulatnak a törvényei, akár világi, akár egyházi legyen az, összeütközésbe kerülnek az állam törvényeivel, ott az állam akaratának kell föltétlenül érvényre jutnia. Főképen pedig akkor, amikor az illető felekezet az állammal szoros összeköttetésben van, sőt azáltal segítetik, mint az anglikán hitfelekezet. Ha ugyanis valamely állam szabad működési teret nyújt valamely hitfelekezethez és megengedi neki, hogy polgárai annak híveivé szegődjenek, ez a körülmény még nem vonja ki őket

az állam törvényei alól. Azok a polgárok továbbra is az állam védelme és ellenőrzése alá tartoznak. A legfőbb hatalom, a végérvényesen döntő fórum reájuk nézve ezután is az állam marad.

Ez egyúttal a válasza Nagy Britanniának a pápai *Ne temere* kezdetű bullájára is, folytatja nemes önérettel a Qu. R. Az ehhez hasonló rendeletek lehetnek holmi „*egyházi vélemények*“. Gondolkozhatik azok szellemében egyik vagy másik hitfelekezet, de mégis saját híveikre nézve sem lehetnek azok kötelező erejűek. Más felekezet tagjaira erőltetni pedig egyáltalán nem lehet őket. Ha aztán még polgári jogokba is belevágnak, vagy állami hatalommal szemben állanak, akkor meg épen olyan értéktelenek, mint egy darab üres papiros.

Az egész esetből következtetést von aztán a Qu. R. Azt mondja, hogy két hatalmas felekezet (anglikán és róm. kath.) került szembe az államhatalommal a házassági jog kérdésében. A dolog mindenképen kényes volt. Az állam nem hátrálhatott meg. Szentesített törvényei ezt nem engedték. Viszont az egyházat lelkiismerete indította arra, hogy szigorítsa a házasságkötés jogát. Ezt sem lehetett teljesen figyelmen kívül hagyni. Ennélfogva az egyetlen megoldása ennek a kényes kérdésnek a polgári házassági jog behozatala lehet.

Az állam, mint polgári hatalom foglalkozzék polgári ügyekkel s a házasság minősítették polgári ügyletnek. Ezt a hűrt már az Ir presbyteri egyház 1912. évi egyetemes gyűlésén meg is pendítette. Elhatározta ugyanis épen a *Ne temere* hatása alatt, hogy felkéri hivatalosan a kormányt a polgári házassági jog minél előbb leendő behozatalára. Ezáltal csak követni fogja Anglia Európa legtöbb róm. kath. és protestáns államait, amik szinte valamennyien elfogadták és törvényerőre emelték azt, — jöllehet csaknem mindenütt óriási ellenállások után. Ha ez Angliában is meglesz, efféle összeütközések nem fordulnak többé el. A felekezetek önkényesen nem járhatnak el, mert könnyen úgy járhatnak, mint az einsiedleni lelkész Németországban, akit 4 font (96 korona) bírságra ítéltek azért, mert összeadott egy olyan házaspárt, akik nem voltak még polgári úton egybekelve. A kötött házasságot pedig érvénytelennek nyilvánította.

E jelentéktelennek látszó házassági esetből így nőtt ki és erősödött meg egyre jobban az angol közvéleményben a ma fennálló házassági jog megváltoztatásának és a polgári házasság behozatalának kívánsága. El van azonban az angol nemzet arra készülve, hogy ez náluk is csak igen erős küzdelmek árán lesz majd elérhető.

Bokor Sándor.

IRODALOM.

Előfizetési felhívás. A *szárnyaskerek diadala*, vagy a *vasul mint népnevelő* cím alatt, — ha annyi előfizető akad, hogy a kiadási költségeket megbirja, — egy kis könyvet akarok kiadni, mintegy öt ívnyi terjedelemben. A könyv, bár ki nem fejezetten, a következő korszakokra oszlik: I. *Ókor*. A háromszori esengetés korszaka. II. *Középkor*. Füttykorszak. III. *Újkor*. A mű tartalmát illetőleg, szolgáljanak némi tájékozásul az egyes fejezetek következő címei: 1. Megy a gőzös, megy a gőzös. 2. Tudományos ellenségek. 3. A vasut, mint népnevelő. 4. A nevelés eredménye. 5. Otthon vagyunk. 6. Hűvös árnyékok. 7. Önzetlen munkások. 8. Példabeszéd a háládatos nagymamáról. 9. Példabeszéd az udvarias masinistáról. 10. Utazási esetek. 11. Robinsonok. Virágos kertben jártunk. 12. Egyletek, klubok, népiskolák. 13. Eredmények. 14. Vasúti költészet. 15. Hősök, vértanúk. 16. Szárnyaskerek diadala. Szíves megrendeléseket (előjegyzéseket) ez ivre kérem. Gyűjtőknek 10 megrendelés után egy tiszteletpéldányt adok. Előfizetési díj 1 korona 50 fillér. Füzeteket a gyűjtők címére fogom portómentesítve megküldeni, esetleg kívánatra utánvétellel. A megjelenésre határidőt nem tűzhetek ki, az a gyűjtőik visszaküldésétől függ; ugyanazért kérem a minél előbbi szíves visszaküldést címemre (Gernyeszeg, Marostordamegye). A könyv ára előre nem fizetendő, hanem csak a mű átvételekor: a gyűjtők kezéhez. Egy levelező-lapon közvetlenül nálam is megrendelhető. Gernyeszeg (Marostordamegye) postabélyegző kelte. *Csekme Ferenc.*

A „**Vasárnapi Ujság**“ május hó 4-iki száma rendkívül érdekes közleményt hoz Afrika-utazó hazánkfia, *Wittenberger* Kálmán tollából az afrikai vadállatok fogásáról, a szerző pompás, eredeti fényképeivel. A többi kép-közlemények. Dél-Franciaország római emlékeit, fővárosi szegény gyermekek életét, a belgiumi sztrájkot, a spanyol király elleni merényletet, Pierpont Morgon temetését stb. mutatják be. Szép-irodalmi olvasmányok: *Lakatos László* novellája, *Kvassay Ede* regénye, *Szaboleska Mihály* és *Ambrozovics Dezső* versei, *Schöpflin Aladár* színházi cikke. Egyéb közlemények: dr. *Oláh Gyula* cikke *Simonyi óbester*ről, a legvitézebb huszárról s a rendes heti rovatok: *Irodalom* és *művészet*, *sakkjáték* stb. A „**Vasárnapi Ujság**“ előfizetési ára negyedévre **öt korona**, a „*Világkrónika*“-val együtt **hat korona**. Megrendelhető a „**Vasárnapi Ujság**“ kiadóhivatalában (Budapest, IV. Egyetem-utca 4. sz.) Ugyanitt megrendelhető a „*Képes Néplap*“, a legolcsóbb újság a magyar nép számára, félévre **két korona 40 fillér**.

KÜLÖNFÉLÉK.

Jézus.

*Ugy áll még előttem
Tiszta, szent képe,
Ahogy édesanyám
Szívembe véste:*

*A sírók, szenvedők,
Gyöngék pártfogója,
Mennyei szeretet
Sugárzik le róla,
— Ugy int a jóra!*

*Született szegényen,
Közénk valónak,
Szeretett, szenvedett
Példát adónak.
Az egész életét*

*Másnak osztogatta,
De a keresztfáját
Maga vonszolgatta,
— Meghalni rajta.*

*Hanem a halállal
Még sem lett vége,
Keresztje kivirult
S híd lett az égbe.
Oda szállt, onnan jár
Ma is e világba,
Hol annyi a szegény,
Az özvegy, az árva,
— Ki őtet várja.*

— — — — —
Szabolcska Mihály.

*

— **Nem kell az esperesség.** A szatmári egyházmegye április 29-én tartotta rendkívüli gyűlését, melynek legfőbb tárgyát az üresen maradt esperesi szék ügyében szükséges intézkedések megtétele képezte. Az előtanácskozásokon azonban az tünt ki, hogy az illetékes és érdemes férfiak nem igen óhajtanak pályázni a jeles és nevezetes esperesi hivatalra. Vagy talán tán megfogyatkoztak volna, mert íme még mintha arról is lett volna magánkörben szó, hogy más traktusból kellene hozni esperest? . . . Ez azonban nem valószínű. A vonogatózás azonban bizonyos. És ennek a vonogatózásnak az oka egyebek mellett főleg abban a természetes érdek ellentétben keresendő, mely a vidék és a város között mindenütt fennáll, de talán sehol sem olyan szembetűnő, mint Szatmáron. A város mindent magában szeretne összpontosítani, a kis falvak és vidéki egyházak létfeltétele pedig mást parancsol. Már most is nagy a falvak gazdasági és politikai súlytalansága. Természetes azért, ha a falusi egyházak falusi esperest óhajtanak megválasztani. Viszont pedig azt is meg lehet érteni, hogy a töméntelen más vallású pappal szemben a városi nagy egyház erősen ragaszkodik az esperesi hivatalhoz. Nincs azért más hátra, mint az egyházmegyének kettéválasztása. A szatmári egyházmegye különben is nagyon nagy. Az esperesi hivatal a rendes körülmények között is elbírhatatlan terhet róna akárkire. Hát még a mostani körülmények között? Ha azonban Szatmárhoz csatolják a vele szomszédos egyházakat, amelyek lakói különben is minden nap ott vannak a városban, Szatmár is sokat

nyer és az egyházmegye is jobban boldogul. Mert nem az a baj, hogy nincs az egyházmegyében illetékes férfiú. Ellenkezőleg, van ott sok jeles lelkész. De most félnek a nagy egyházmegyétől és félnek a megye és város közt felújulni készülő harcoktól. Válasszák azonban szét az egyházmegyét, mindjárt lesz alkalmas jelölt mind a két részben és lesz zavartalan békesség is, amire soha se volt nagyobb szükség.

— **A létai magyarok.** Hangulatos, tüzes verset olvastam a múlt években a nagylétai magyarokról, akik amilyen erős 48-asok és született ellenzékiek, éppen olyan szorgalmas, módos, földszerető emberek és békés polgárok voltak. Igen, voltak mindaddig, míg a hajduböszörményiek Marjai Péter nagytiszteletű bátyánkat el nem vitték tőlük. Mert azóta, hogy a papválasztás veszedelmébe bele sodródtak, nincs többet békesség Létán és az egyház neve nemcsak dicsérő versekben, hanem az egyházi törvényszéken is szerepel. Ime, ezt míveli az a nagy szabadság, mely a kálvinista eklézsiák istenes híveinek az üres templomi szószék magaslatáról a föld összes kálvinista papjait megmutogatja s az a bölcs gyakorlat, mely a választásból a gyülekezet kedvelt emberét mégis kizárja. Így készülnek a felebbezések, kizárások, ismételt választások, amelynek során mind a nép és egyház, mind a felsőség és a törvény a rövidebbet húzzák. Nagylétán is ez történt s íme ez az oka, hogy ismételt választásra volt szükség. Ennek során most Földesi Lajos segédlelkészt ültették a Marjai Péter örökébe. Szívünkől óhajtjuk, hogy mind a gyülekezet, mind az új lelkész szerencsések legyenek egymással s az eltávozott békesség a zsi-vekbe mindenütt vissza szálljon. Üdvözet.

— **Kálvineumi ünnepély.** A vésztőiek ápril 27-én minden tekintetben sikerült kálvineumi ünnepélyt rendeztek. Terünk és időnk ezzel az úttal nincs, hogy a legrészletesebb méltatást megírjuk lapunknak ebben a számában, azonban legközelebről alkalmat vesszünk arra, hogy a lelkes ünnepély részleteiről bővebben referáljunk.

— **Dr. Kun Béla gyásza.** A monostorpályi egyház presbyteriuma és a család mint gyászoló felek külön levélben jelentették szentpéteri Kun László monostorpályi lelkésznek halálát. A megboldogult a régi szabású kálvinista papok közé tartozott és akik, akár csak a nagy Rákóczi kurucok, vitézei, hívek voltak mind halálig a hazához, az egyházhoz és a szabadsághoz. A haza alatt a magyarság, az egyház alatt a kálvinizmus és a szabadság alatt a 48-as elvek értendők. A mi atyáink, az a derült kedélyű, világos látású, rendíthetetlen meggyőződésű nemzedék legalább így értették. Közéjük tartozott a Debreceni Református Egyházmegye nesztora, nagy idők tanúja, szentpéteri Kun László, a monostorpályi egyház érdemes lelkésze is, kinek halálát a megszorított

gyülekezettel, a jó ismerősökkel és barátokkal bús özvegye, egyetlen leánya Erzsike, nagynevű fia kolégiumunk jogtanára dr. Kun Béla siratják. Béke poraira. Áldás emlékére. A család által kiadott gyászlevél így hangzik: A B. F. R. A. Kun Lászlóné Szabó Teréz a maga és gyermekei, valamint a rokonok nevében szomorúan tudatja, hogy a legjobb családapa szentpéteri Kun László életének 76-ik, boldog házasságának és monostorpályi-i lelkipásztorkodásának 48-ik évében, folyó évi április 25-én, este 8 órakeresedesen meghalt. Kedves halottunkat április 27-én, délután 4 órakeresedően a református templomban tartandó ima után a monostorpályi-i temetőbe. Monostorpályi, 1913 április 26. *Pál ap. II. Tim. IV. 77—8*
Gyermekei: Kun Erzsébet, dr. Kun Béla, felesége: Szabó Mária, gyermekei: Judit, Ágota, István.

— **A konvent ülése.** A magyarországi református egyház egyetemes konventje ápr. 23-án d. e. 10 órakeresedően nyitotta meg és 25-én d. u. 2 órakeresedően fejezte be tanácskozásait budapesti székházában. A konvent ezalatt a 3 nap alatt 200-nál több ügyben hozott határozatot. Ezek közül a főbbek: 1. *A külföldi külföldi protestantizmussal való összeköttetéseink terén néhány lépéssel való előbbre jutásunk.* A skót egyesült szabad egyház meghívta a református egyetemes egyházat május hóban tartandó zsinatjára. A konvent levélben fejezte ki áldás kívánását a skót egyesült szabad egyháza, de képviselőket csak a Presbiteri Világszövetség aberdeeni gyűlésére küld *György* Endrét és *Balogh* Ferencet. A genfi reformációi emlékszóbor bizottságnak a konvent 50 ezer frankot küldött, ezenkívül pedig Pokoly József debreceni akadémiai tanár által eldészítetteti a kassai Országgyűlésnek az emlékművön való stilszerű megörökítését. A vasárnap megszentelésének a gyakorlati életbe való átvitelét propagáló Nemzetközi Ligába pedig belépett tagul. 2. *Az államsegély felosztásának a kérdése.* Az ügyet dr. Baksa Lajos konventi előadó terjesztette elő s indítványozta, hogy a magyar államtól az 1848. XX. t.-c. 3. §-a alapján kapott 3,195,2000 koronánnyi államsegélyből 70%-ot, vagyis I. 956,640 koronát az egyetemes adóalapra, 19%-ot azaz 533,333 koronát a nyugdíjintézetre, 11%-otf vagyis 305,227 koronát a közigazgatási alapra fordítsanak. Dókus Ernő ezzel ellentétben azt javasolta, hogy adócsökkentésre 61.5%-ot, közigazgatási alapra 21%-ot, nyugdíjintézetre pedig 17.5%-ot fordítsanak. A kérdéshez aztán gróf Tisza István szólott hozzá és hatalmas beszédében kifejtette az egyetemes adóalap történetét, célját s jelentőségét. Nemcsak az adócsökkentést kell abból rendezni — mondá — hanem az adócsökkentés rendszere folytán segítő források nélkül maradt egyházközségek építkezésének és fejlesztésének a támogatását is. Elfogadásra ajánlotta az előadói javaslatot. A kon-

vent a nagy értékű felszólalás értelmében is határozott. Ez a határozat az országos közalap végrehajtó bizottság jelentése kapcsán szinte maga után vonta azt a másik határozatot, mely szerint az egyetemes adóalapból 100,000 koronát utaltak át a közalapba tőkekamat segélyek célhára. 3. A magyar református egyetemes egyház a most felemelt segélyt és a dologi tandíj kárpótlást is beleszámítva — kerek számban beszélve — negyedfélmillió korona államsegélyben részesül, de ez az államsegély törvényhozásilag nincs biztosítva. Ezügyben tehát a konvent feliratot intézett a kormányhoz. 4. A néhai Antos János-féle alapítvány kapcsán határozatként mondta ki a konvent, hogy a református egyház nemzetiségi viszonyainkra való tekintettel, önkormányzatának fenntartása mellett elismeri a miniszter ellenőrzési jogát s ehhez képest az alapítványokat esetről-esetre a miniszter kívánatára felterjeszti hozzá, de csakis addig, míg rossz akaratot nem tapasztal. A jóváhagyási jogot azonban fenntartja magának. 5. Dr. Antal Géza a paróchiális könyvtár ügyével, dr. Baltazár Dezső az énekeskönyv revíziójával sokkal szerencsésebb volt, mint Nagy Károly, az erdélyi kerület érdemes főjegyzője a liturgiai bizottság jelentésével. A konvent nem mert érdemleges határozatot hozni, hanem kiadta az ügyet felülbírálás és jövő gyűlésre való indítványtétel végett a püspöki karnak. 6. *Megtörtént végre a lelkész nyugdíj és gyámintézet végleges ügyrendjének a megállapítása.* A főbb tudnivaló belőle az, hogy a nyugdíjazás iránti kérvények folyó évi július elsejétől kezdve adhatók be s a nyugdíjazás 1914 január 1-től kezdetét veszi. A lelkész korpótlék bele számíttatik a nyugdíj igénybe. Érdekes az az elvi megállapítás is, hogy a hivatalból való nyugdíjazás nem a fegyelmi, hanem a közigazgatási bírósági ténykedés fogalma alá esik. Ide simult volna aztán egy pár egyházkerületi indítvány, mint pl. a lakáspénzeknek a nyugdíj igénybe való beszámítása, a missziói lelkészek nyugdíjának a rendes lelkészekével való együttes rendezése, a nyugdíj igénynek az újonnan értékelt díjlevelek szerint való módosítása. Ime ezek voltak azok a tárgyak, amelyek a legtöbb színt, érdeklődést és élénkséget kölcsönözték a konvent tavaszi ülésének. A legközelebbi ülés folyó évi december havában lesz.

Varga Antal.

— **Virág-ünnep a Dócziban.** Zsenge, zöld galyakkal, illatos orgonavirággal, szép sárga nárcissal átfönt lépcsők, nagy, fényes közönség, kipirult arcú kislányok fehér ruhában, rózsaszinben: ez a milieuje a felsőbb leányiskola növendékei ünnepélyének, melynek célja az intézeti épület élővirággal való feldíszítése volt. Virág nélkül olyan szomorú a nagy iskolai épület, mint egy kórház vagy kaszárnya; olyan hidegek az iskolai termek a nagy fekete táblával, ha nem mosolyog az ablakban a piros muskátli. Ezt a célt akar-

ták elérni a növendékek s törekvésük sikerült is. Háromszor kellett előadni a műsort, három egymást követő délutánon, hogy a nagy érdeklődő közönség megláthassa. A közönség pedig hálás volt, hálás is lehetett, mert az előadás szép volt, jól sikerült. Bájos élőképek, szép zeneszámok s betetőzésül a régi tündérmese, az emlékekben kedvesen felzsongó Csipkerózska, mind-mind nagy sikert arattak. A növendékek elérték céljukat: a Dóczy virágba borúlhat, a komor előadásokra kíváncsi virágok dugják be fejcskájukat...

— **Jubileum.** Puritán egyszerűségben, megható, megragadó, felemelő módon ünnepelt folyó hó 27-én, vasárnap a dobrai egyház igazán kálvinista lelkésze és gyülekezete. Ünnepelte Nt. Korány János református lelkipásztor úr 40 esztendő jubileumát. — Ennyi ideje, hogy a dobrai gyülekezet megválasztotta, mert megszerette s szereti ma is a „gyülekezet atyját”. A lelkipásztor viszont nagyon szerette s szereti gyülekezetét. E kölcsönös viszony áldása meg is bizonyosodott nagyon szépen. Isten tudja, a mérleg serpenyője e tekintetben melyik oldalra szállt alább. Fiatalos lévvel és erővel, nagyon szépen, könnyezésig meghatva, jó lelkiismeretét érezve predikált Dobra „leldi atyja” 40 éves múltjáról. Majd felolvasta Dobra lelkipásztorait az 1700-as évektől kezdve, továbbá 40 éves szolgálata alatti gondnokokat, a születésre, esküvésre, halálózásra vonatkozó, általa kijegyzett évenkénti anyakönyvi számokat. Kicsinyből szépen megszorodott gyülekezetét megáldva jött le kathedrájából. Ekkor a gondnok úrasztalára tette a gyülekezet szeretetének ajándékát (65 K arany-ezüst serleget a papnak, 45 K ezüst úzsona-készletet a papnénak) s a segédlelkész következő szavakkal üdvözölte az ünnepeltet: „Verbi divini minister!” az az Isten igéjének szolgája. Im, bebizonyosodott Nagytiszteletű lelkipásztor úr 40 esztendő, munkás, lelki szolgálatának jubileumán, hogy a szív melegének szét kell sugárzani s e sugarak mindegyike édes boldogságot áraszt szegényre-gazdagra egyaránt. E bizonyosság a gyülekezet szeretetének, ragaszkodásának megnyilatkozása lelkipásztorai iránt. „Megemlékezzél az egész útról, melyen hordozott téged a te Urad Istened a pusztában immár 40 esztendeig”, így inti Mózes Izrael fiait a pusztai bújdosásának végén. Megemlékezett Nt. lelkipásztor úr is negyven éves múltjáról, de ime megemlékezett

lelkipásztorát szerető gyülekezete is erején felül a mai — itt különösen — zord időkben földi munkálkodása keveset ígérő reménységében. El nem késett e gyülekezet lelkésze iránt érzett *hála s elismerés* adóját letenni az ő lábaihoz. Mert érezte, hogy az ő papja nem „lelkes pap”, hanem „lelki pap”. Pál apostol szerint. Az ő gyülekezete által tisztelteszeretett, övéinek, szereteteinek, kicsiny és nagy családjának, másfélezerre menő családjának, az ő gyülekezetének élő; nemes lelkét, érző szívét oda adni mindenkor kész, hittel, reménnyel, szeretettel lápláló lelkipásztor. Mind emellett szemmel látható tények is bizonyítanak. Az igehirdetésen, lelkipásztorkodáson kívül bizonyít: a „magtár, a „bortár”, a „pénztár” stb. ritkaságszámba menő, gyülekezete javát munkáló üdvös intézménye. ... Ilyen csak a hív sáfár lehet. Ezeket tekintti Pál apostol Korinthusiakhoz intézett első levelében: Krisztus szolgáinak és Isten titkai sáfárainak. Az pedig, ami Pál apostol szerint megkívántatik a sáfároknak, hogy mindenik hívnek találtsák! ... Mondjad gyülekezete az ünnepeltnek! Nem ilyen volt-e a te papod mindenkor?! Nem csüggött-e szívvel-lélekkel az evangéliumi igazságokon? Lelkét elcsábította-e a világ? Nem vitt-e napról-napra titket előbb-előbb Isten ismeretében; Isten és embertársaitok szeretetében, becsülésében. Óh hidd el: az ilyen szolgák sáfárkodnak a legjobban. Ezek kamatoztatják Istennek tetsző módon a reájok bízott lelki-testi talentumokat. Ezeknek fogja majd az ő Urok bizonytalán mondani: „Jól vagyon, jó és hű szolgám, kevesen voltál hű, sokra bízlak ezután; menj be a te Uradnak örömébe”. Lássátok e példát, ismerjétek meg és kövessétek! Úgy légyen. Amen.” Lelkipásztor úr válasza után a tantestület s presbiterek s gondnok tisztelegtek a paróchián. Bizony könnyek is látszottak a szemben e kulturhelyen az ünnepeltnek is, az ünneplőknél is többször. Még csak annyit a dobrai Nt. úrról, hogy egyházmegyei tanácsbíró; képviselőtestületi tag a törvényhatósági bizottságban három évtizeden; a határrendezés, illetve tagosítás alkalmával jegyző és az összes előmunkálatot végezte minden rekompensáció nélkül; a gazdasági tanácsnak tizenhat évig volt elnöke s az úrbéreseknek is. Most a Fogyasztási szövetkezetnek, Hitel-szövetkezetnek elnöke. — Két élő gyermekét (fiát, leányát) kivezérte az életre, kik rajongó szeretettel csüngenek szülőiken.

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZI TÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST,

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEGYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

Szerkesztői üzenet. Gyűlési tudósítások. Köszönet, bejötték, a beérkezés sorrendjében fognak megjelenni.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Pályázat.

A beregdéai református egyház orgonista-kántor tanítói állásra.

I. *Javadalom*: A) Egyháztól:

1. Lakás (3 szoba, konyha, kamara, pince) melléképülettel és kert.

2. 9 magyar hold szántóföld, melynek összes adóját az egyház fizeti.

3. Az osztatlan közös úrbéres legelőn 10 darab jószágra legeltetési jog. (A fel nem használt jog darabonként 20 koronájával értékesíthető.)

4. Készpénz az egyház pénztárából: 256 korona 16 fillér, negyedévenként előre fizetve.

5. Stóla.

B) Államtól:

6. Fizetéskiegészítés: 570 korona, tandíjváltság 140 korona és korpótlék.

II. *Köteleességek*:

1. I—VI. osztályú vegyes mindennapi és ismétlő iskola egyházkerületi tanterv szerint való vezetése.

2. Templomi istenitisztelek alkalmával az éneklésnek orgona-harmoniummal való végzése s az összes kántori teendők teljesítése.

3. Egyházi énekkar tanítása és vezetése.

4. Lelkész akadályoztatása esetén s a kanonikus órákon templomi szószéki szolgálat.

Pályázati kérvények a szükséges okmányokkal felszerelve (keresztlevél, oklevél, az összes szolgálati bizonyítvány, esperesi bizonylat a legújabb működésről) folyó évi május 8-áig a lelkészi hivatalhoz nyújtandók be.

Személyes megjelenés, próba orgonálás és éneklés esetleg előnyt biztosítanak, de a megjelenő útiköltséget az egyháztól csak a megválasztott igényelhet.

A megválasztott orgonista kántor-tanító állását a megerősítés után azonnal, de legkésőbb június 30-ig elfoglalni köteles. Vasúton költözönek 30 koronát egyházi pénztár utólag kifizet.

Beregdéa, 1913 április 17.

Lánczy Béla,

reform. lelkész, iskola-
széki elnök.

Tavaszi, nyári árjegyzék kivonata

Neumann M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító férfi-, fiu- és leánykaruha üzletéből

Egysoros sacco-öltöny

tartós, jó, angol divat cheviotból, divatos minták 38—, 44—, 52—, 58—; Valódi kék cheviotból 44—, 48—, 60— K-ig; Csikos divat-kamgarnból, pótol mérték szerinti rendelést 66—, 70—, 84— K-ig.

Teljes Ferenc József-öltöny

finom fekete meltonból 86— K.

Jaquet és mellény

fekete Hymalaya-cheviotból, legdivatosabb facon, 66— korona.

Egyes fekete dosking nadrág

17—, 24— koronáig.

Divat-nadrág

kamgarnból, 16— K-tól feljebb.

Felöltő

divatos angol sávós vagy kockás cheviotból, belés nélkül, harangszabás 36— koronától feljebb.

Eredeti angol eső-köpeny

drapszinű gummiszövetből, allómell, Raglán ujjakkal 50— kor.

Felöltő

félbő, mérsékelt haranggal és sarkos bevágással, hosszú facon, kézelő hajtókával v. anélkül, egyszínű szürke Shettland 32—60, K-ig sávós angol Homespun 40—70 K-ig, doubiszövetből 48—90 koronáig.

Körögallér rövidebb és hosszabb.

Turista-, vadász-, sport-, kerékpár gallér csuklyával v. anélkül, zsolnai loden, minden színben 28—32, vízhatlan teveszőr 26—32—36, zsolnai és angol divat cheviot 28—36—40.

Felöltő ifjaknak 12--16 évesig

Bluzos kosztüm

kék cheviot 20 K, szürke vagy drapp divatszövet, esinos minták selyem csokorral 16 K-tól feljebb.

Vadász-kosztüm, iskola-kosztüm,

kétsoros felöltő

6—15 éves leánykáknak, angol divat cheviotból, belés nélkül 30 K.

Egybeszabott ruhácskák

3—10 éves leánykáknak kék kamgarn-cheviotból, elől üregráncal, sima hátulja, alul plissével, matröz gallér, fehér sujtással, arany gomb lakóval 28 koronától feljebb.

Norfolk kosztüm

mellénnyel 9—15 éves fiuknak, célszerű kockás vagy divatos szövetekből nadrág pánntal vagy térdnadrág 32 koronától feljebb.